

ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

Літературний додаток до журналу: „Театральне Мистецтво“
Вип. 36. Рік вид. IV.

ЛІОНІД АНДРЕЄВ

ДНІ НАШОГО ЖИТТЯ

п'єса в 4 діях.

Переклав Ол. Бабій.

ЛЬВІВ, 1925.

РЕДАКТОР-ВИДАВЕЦЬ: ГР. ГАНУЛЯК
з ДРУКАРНІ СТАВРОПІГІЙСКОГО ПІСТИТУТУ.

ЛІОНІД АНДРЕЄВ

ДНІ НАШОГО ЖИТТЯ

п'єса в 4 діях.

Переклав Ол. Бабій.

ЛЬВІВ, 1925.

Видавництво „Русалка“.
„ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА“ ВИП. 36.

ДІСВІ ОСОБИ:

Евдокія Антоновна,
Ольга Миколаївна, її дочка,
Микола Глуховцев,
Онуфрій,
Михась,
Блохін,
Фізик,
Архангельський,
Анна Івановна,
Зіна Василівна,
Едуард фон Ранкен, лікар
Миронов, Григорій Іванович, підпоручник
Парубок Гриць,
Купець,
Димісіонований генерал з дочкою
Військові писарі
Гануся і Петро, готелеві слуги.

} студенти і студентки.

} публика на
вулиці

Діється в Москві, в половині дев'яностох років.

ДІЯ I.

„Воробеві“ гори. Початок вересня ; вже зачинається золота осінь. Погідний, сонячний день.

На край скелі підходить двоє : Микола Глуховцев і Ольга Миколаївна, 18 літая дівчина. Глуховцев в червоній, російській сорочці, на яку накинена сіра студентська намітка і в літній шапці з білим верхом ; дівчина в легкій літній блюзі, з відслоненою шию ; зверхню батистову блюзку держить на руках її товариш.

Вони спиняються і захоплено глядять на далеку Москву.

Ольга Миколаївна (пригортуючись плечем до Глуховцева). Як тут гарно Коля ! я собі не уявляла, що тут може бути так гарно.

Глуховцев. Так. Справді краса ! День дуже гарний ! Поглянь, як сяє вежа на храмі Спасителя. А там — Іван Великий !

Ольга Миколаївна (прижмуривші очі). Де ? Де ? Я не бачу !

Глуховцев. А ось там, праворуч... ще... ще трішки правіше. (Обидвома руками звертає її голову) Бачиш ?

Ольга Мик. Яка краса ! Микольцю ! а що за малесенька церква там внизу, наче забавочка ?

Глухов. Не знаю. От так яка небудь. Ні, це справді краса. І як подумати, що звідсіля дивився Іван Грізний, Наполеон...

Ольга Мик. А ось тепер ми. А чи можеми Микольцю найти, де ми мешкаємо ?

Глух. Розуміється, що можу. От, от... от бачиш церковцю, їх там є більше... в купці — так дещо лівійше від них і наші кімнати. Як дивно ; невже ж ми там справді живемо, в тому камяному хаосі ? І невже ж то Москва ?..

Ольга Мик. Коли дивлюся звідсіля, то неваже бачу нас, як ми живемо ; а ми обидвое такі малесенькі, немов дві комашки. Як я тебе Микольцю люблю, Микольцю !

Глух. (річить). Ррр — ррр ррр...

Ольга Мик. Що це ти ?

Глух. Дуже приємно! Чорт побери! Навіщо те все таке гарне; і сонце і берези і ти? Яка ти гарна, Олюся! Яка ти чарівна! Яка ти прекрасна!

Ольга Мик. Невже ж?

Глух. Я зім тебе, Оль... Оль... (кричать) Оль... Оль! (Десь чути гомони: „ау” і також „Оль — Оль — Оль!” Ольга Мик. (давінко) Оль, оль, оль! Чому це вони не йдуть?

Глух. Розуміється, ми залишимося тут. Кращого місця не найдем.

Ольга Мик. Я їх трошки боюся, Микольцю, твоїх товаришів.

Глух. Їх? Ось нашла кого боятися!

Ольга Мик. А ті дві панночки, що з нами — те студентки?

Глух. Так, студентки.

Ольга Мик. Тієї що в окулярах, я менше боюся, до неї той — не знаю, як його називають, — залишається...

Глух. Його називають Фізик.

Ольга Мик. Як то Микольцю смішно, коли залюблені в окулярах. (Заглядає йому у вічі.) А тобі Микольцю ве треба окулярів, щоби розглянути мене?

Глух. Потрібний телескоп; зірниці огляддається через телескоп. Ні, ти, уяви собі, що то буде, коли місяць зійде.

Ольга Мик. (захоплено) А невже ж іще й місяць буде?

Глух. Дивна! Ні, ти обясни мені, будь ласка, що то значить кохання? То не було його — а нечайно явилося; і сердю так широко, так просторо, так сояшно і свободно, що неначеб у нього вирости крила. Оль, Оль! ріда моя людина, зіронька моя, — я ій Бгу щасливий!

Ольга Мик. Мені хочеться до тебе молитися... Микольцю! Коли ти так говориш, то в мене завмирає серце і паде, паде.., і паде..

(Показуються студенти. Несуть пацерові клунки. Всі співнілі, втомлені, шапки на спині, але всі дуже веселі).

Михась (басом) Оль, Оль, Оль! Куда вас чорт заніс? Аж помокла, шукаючи вас.

Онурфрій (густим тенором) Панове! Глуховцев нікчемний ледащо обежився тим, що взяв батистову блузку на пігу руку, а під праву підхопив чарівну Оль — Оль! Все матеріальне і все що має вагу — він залишив нам.

Михась. Остогидний Дон-Жуан — провались ти в безодню!

Ольга Мик. (збентежившись). Ми вибрали місце, ми весь час кликали.

Онурій (ласково) Тож ми жартуємо, Ольго Мікеляївно, ви не гнівайтесь на нас.

Фізик. (короткозоро прижмуривші очі). Який широкий простор!

Анна Івановна. А ось там „Воспитательний“ арешт! Зинаїда Василівна, погляньте — „Воспитательного“ видно!

Зіна Василівна. Де? Де?

Анна Іванівна. А ст, там, от, от! Білів, бачите?

Архангельський. А Таганки не видно?

Анна Івановна. А неважко вони вам знайома!

Архангельський. Ні, я в Арбатській тюрмі сидів

.Анна Ів. А ми із Зіною в Бутирках. Іх звідсіля не видно.

Фізик. Із Таганської тюрми, із сто двайзять девяного „Воробевих“ можна гарно бачити. Значиться і Таганку можна звідсіля оглянути.

Блохін. (співає дуже фальшивим голосом).

Вдалі тебя я обездолен,

Москва Москва, родімая страна.

Там блещуть в лесе коло...

(Перериває)

Михась (з острахом) Панове, Блохін заспівав! Я не можу слухати. Я йду, мені життя дороге!

Онурій (переконуючо). Сергій, ось ти знова із дзвіаці урвався. Тож так ти можеш і розбитися.

Архангельський. У нього середні ноги гарненькі; єт бувають такі криві дерева, осикові, що ніяк іх в кущі не положиш; завжди розхиляються.

Блохін (ображено, трохи заикуючись) Ідіть ви до чорта!

(Лягають на траві, під березами, розкладають плащі, розкривають паперові обгортки, відкорковуючі фляшки... Господине студентка Анна Івановна).

Михась. Йй Богу, треба було більше пива! Це, ти Блоха, дорогою одні фляшку виклептав. І як ти можеш співати з таким нечистим сумлінням?

Блохін. Ідіть ви до чорта!

Анна Івановна. А самовар? Де візьмемо самовар?

Глуховцев. Без чаю і я не годжуєся.

Онурій. Прекрасній льорди й марграфині! а особливо ви баронесса. На роздавій нараді ми порішили обходитись без посередників і тому ось вам нафта, а ось чайни. Я приніс на власних грудях.

Глуховцев. (палко). То, нікчемність панове! Тож

ви говорили, що буде самовар. Пити чай із якогось там чайника, це чорт знає, що таке!

Онуфрій. Ну, ну, не сердься Миколо; будеш пити пиво.

Глуховцев. Я не буду пити пива.

Михась. Міщанин! Котра людина при здоровому умі і твердій пам'яті не бажає пива, то та людина — міщанин!

Архангельський. А хто піде по воду?

Ольга Мик. Ми! Микола Петрович, підемо по воду? Добре?

Глуховцев. Ну, гаразд, черти!

Ольга Мик. (тихо) Не пий миленький сьогодня. Я так боюся пяних.

Глуховцев. Ну, що ти, вип'ємо всі по трошки, от і все! Біжим!

Ольга Мик. Ай!

(Біжать вниз. Чути, як дзвенить чайник, що упав на землю. На полянці закусують і п'ють.)

Архангельський. Ні, то таке панове щастя, коли осінню прийдеш до Москви; там у нас можна збожеволіти.

Анна Івановна. Ваш отець священик?

— Арханг. Ні, діакон. Отець діакон.

Блохін. Ну, ти Івасю на селі, то ще розумію — але як би ти поглянув, що в нас в Орлі робиться літом. Така мертвта нудьга!

Михась. Досить. Всюди гарно. Пийте діти за Москву.

Арханг. Іхав я оноді із Курської стації і як я побачив театральну площу.. Великий театр...

Михась (басом) І малій. Випиймо за великий і за малий!

Анна Івановна. Повна відсутність інтересів. Я ціле літо працювала санітаркою на одному місці... О, який то жах. Доктор цілком молодий, а такий пяница та картяр...

Фізик. Як пяница то нічого, але картяр — о то по-гано!

Михась. (жалібно) Та досить з вас панаходу справяти. Ну, втікли, то втікли і радійте з того, молодим людям треба бути веселими — розкажи но краще Оноферку, як тебе із тихої сімі опять прогнали.

Зіна Василівна. Яка гарненька дівчина з Глуховцевим! Хто вона?

Арханг. То знайома. Правда, дуже мила. Але вже надто скромна — все червоніві.

Михась. Ну, ну, розкажи Онуфрунню!

— Блохін. Ні, то справді дивно! Такого скандаліста, як Онуфрій в цілій Москві не найти. І навіщо ти Онуфрій конечно лізеш в тиху сімю?

Он у фрій. Тайза призначення. По моїй вдачі, правду жажучи, я людина не плюща.

(Сміх)

Михась. Фізик, поясни!

Анна Івановна. Його спеціальність — хімія.

Фізик. Але не альхімія. А тут безперечно цахне чортовиням.

Он у фрій. Цілком серйозно, Анна Івановна. Я не тільки не плюшай, але і склонний до найтихіших радостей. Що це в мебльовані кімнати? Ваш Фальцфайн на приклад? Бруд, гидота, піянство, а я того цілком не терплю, Зіно Василівна. Ось я і шукаю оголошеннями тиху інтелігентну родину. Розуміється переїжджаю і всі ми дуже раді. — Онуфрій Миколаєвич — говорять — приїхав. Але тільки...

Михась. Ти непрасна людина Онуфрій! Випемо за тиху сім'ю.

Он у фрій. Дуже радо, Михасю! І ось тут, Анно Івановно, зачинається проклятий збіг обставин. Наприклад третього дня поселився у одного присяжного судді, така знаєте приемна людина і до того тихо, що наколи в двері заходить блоха, то чути, як вона лапками стукає. Але тільки тієї ночі я якось то упився і повернув до дому так ну... 6 годині шестій...

Блохін. В ранці?

Он у фрій. Ні, Сергій — по півночі! Все те булоб мішо собі, але мене губить любов до людей, Анно Івановно! Нечайно мені стало так жалко того адвоката, що я не стерпів, прослезився і почав руками барабанити у двері, де він в жінкою спочиває; вставай, говорю, адвокате і жінку піднімай, підемо до парку гуляти! В парку, братчику, грачі співають, так гарно! Ну, і що ж?

Анна Івановна. Розуміється попросили забиратися?

Он у фрій. Ні, навіть не просили. А просто сам адвокат звязав мої речі, здається навіть сам за візником бігав. — До побачення — говорить — Онуфрій Іванович — до побачення, шукайте собі другу тиху сім'ю.

Михась. Нещаслива ти людина Онуфрій! Випемо.

Он у фрій. Я залюбки, Михасю! Одначе, як вони десь пропали!

Зіна Василівна. Далеко. Заки дійдуть до ріки...

Блохін. Давай ге панове, будемо співати якого чорта.

Зіна Василівна. Так, так! Співати! Михайдо Іванович, та відчепітесь від фляшки хоч на хвилину.

Михась (розпучливо) Братя, що це таке? Я прийшов на Воробеві гори, думаючи, що хоча тут спочину душою, а Блохін хоче співати.

Он у фрій. Не зневажай його, Михасю; невже ж він винуватий, що у його такий поганий голос? Слівай Сер-йожа, співай — тільки високо не забираїся, бо небезпечно

(Вбігають задихавшись Ольга Миколаївна і Глуховцев)

Глуховцев. Ой, ой, як я хочу жерти!

Ольга Мик. Я також. Можна мені де присісти?

Анна Івановна. Будь ласка голубчику — ось ковбаса, сир, сардинок не раджу істи, мабуть із запахом.

Михась. Я казав, що краще взяти оселедця — оселедець ніколи не обдуриТЬ.

Глуховцев. Налий — но Михасю!

Ольга Мик. Виж не хотіли пiti, Микола Петрович?

Глуховцев. Лише чарочку!

Анна Івановна Ви може кінчили московську гімназію Ольга Миколаївна?

Ольга Мик. Ні, я була в інституті.

Фізик. В інституті? це треба гарненько розглянути.

(накладає понад окуляри пенсне.)

Михась. Братчики, фізик другі окуляри натягнув! Он у фр. Чотироокий восьминог.

Фізик. А чому ж як раз восьминог?

Блохін. Очі вже є, а ноги будуть.

Зіна Василівна. У вас такий гарненький голос, Михайло Іванович, — чому ж ви не заспіваете?

Михась. Можна.

(Співає, а всі підхоплюють хором).

Не осінній дрібний дощик,
Сіє, сіє крізь туман.
Ревні слози ліє хлопчик
На зелений свій кафтан,
— Гей досить, досить хлопчино,
Лити слізаньки дрібні.
Пий, мицеться туга твоя.
Пий, гей пий... і дай мені!

Михась (ображено) Братя! Блохін знова бреше?

Блохін (зриваючись) То свинство! То є... чорт знає що таке! Я більше ніколи... (Підходить над беріг і стоїть одиноко, нахмурувши ся).

Голоси. Сергій! Сергій, Сергій Василівіч! Він на-вмисне! Він жартує... Іди сюди.

Блохін. Гарні жарти. Також товариші!

Михась (ідходить та обаймає його) Ну, не серд'ся Сергій, я ж навмисне. У тебе брате голос — просто для опери.

Блохін. Залиши мене Михайло! Я знаю, що у мене дуже поганий голос, але мені хочеться співати — як ти того не розуміеш? Я може бути віддавби ціле життя, щоби

мати такий голос, як твій. Ти не знаєш і ніхто із вас знати не в силі, що за музика бренить у моїй душі.

Михась. Як би ти не брехав Серйожа — але тиж брешеш.

Блохін. Ну і брешу, На те ви товариші, щоби...

Михась (покаянно). Правду кажеш Серйожа, правду! То свідство! Поціуй мене! Більше ніколи, братчику, слова не скажу, — бреши скільки хочеш. (підхлібно) У тебе тепер, що?

Блохін (захмутившись) Тенор!

Михась. Ну, вічого брате, підемо випємо. (відходять)
(Заходить сонце, заливаючи пурпурою віття беріз і золотить листя. Над Москвою гуде у повітря дзвін, який дзвонить на вечірню)

Архангельський. Задзвонила Москва! Гей братчики, чому я її так люблю!?

Онуфрій. З приводу чого дзвонять тричі?

Архангельський. Завтра ж неділя — на вечірню.

Михась. Мовчи, мовчи — слухайте! (відає грудю співучий, глибокий звук у відповідь співаочим дзвонам) Гу... гу, гу, гу, гу, гу.

Глуховцев (зриваючись) Ні, я не можу! цеж така краса, що можна з ума зйті. Оля! Ольга Миколаївна, ходіть, підемо над кручу!

Голоси. І ми! І ми! Алеж залишіть наше пиво, Онуфрій Миколаєвич!

(Всі виходять на беріг скелі, Михась із шклянкою пива, Онуфрій тримає фляшку і від часу, до часу пе просто із неї. Слухають.)

Онуфрій. ...Вечірний дзвін... вечірний дзвін... Як много дум наводить він... (пє)

Михась. Мовчи!

Анна Івановна. Москву дійсно трудно піznати.

Глуховцев. Ах, така краса... така краса!..

Ольга Мик. (ихо) Мені захотілось молитися.

Глуховцев. Тихо, Ольго! Тут і молитися замало.

Михась. (сумно) Конець... Ну, як ти Онуфрію іще раз попробуєш в такому урочистому випадкові гугнити, як заблуканий козел, то я тобі!

Онуфрій. Жорстоке незрозуміання! Гірка моя доля! Краці пориви моєї душі погасають, недолетівши до небес. Ціле мое життя шукаю тиху сім'ю — о що за гірка моя доля. Анно Івановна! Ви жінка строга і добродушна, давайте побудуємо з вами тиху сім'ю!

Анна Івановна. Ви пяні, Онуфрій Миколаєвич!

Онуфрій. Підпитий, але не п'яний. Жінкам ця різниця не доступна, але вона мимо того, дуже значна.

Блохін. Ми рождені для вдохновення — сладких звуків і молітв.

Зіна Василівна. Ай, ай! Чайник закипів.

Архангельський. Біжім! лови його!

Михась. З тебе, Онуфрію, злобна людина. Тільки ти умієш, що пити.

Онуфрій. Я одного лише боюся Миханю: Вичерпання сил.

Михась. А ти Онуфрійцю не мішай горілки з пивом. Випий раніш одво, а овісля друге — а разом сохраї Боже; жадна тиха сім'я тебе не стерпить.

Онуфрій. Гараад Михасю, попробую і так.
(Всі відходять, над кручею залишається тільки Глуховцев і Ольга Миколаївна).

Глуховцев. Чого засумувалась Оль - Оль. Чому захмарилась зіронько ясна?

Ольга Мик. (зігхаючи) Так. Мені дуже подобалися твої товариши, Микольцю. І той твій Онуфрій. ...як він... дуже милий. Чи справді його звідусіль проганяють?

Глуховцев. Ти ще не знаєш, який він гарний. Він останню копійку віддає товаришам, але з нього найстрашніший скандаліст.

Ольга Мик. А тої Зіни Василівни я боюся. Мені завжди здається, що вона мною погорджує.

Глух. Дурниця! Хто може тобою погорджувати? Тиж таща краса, такий чар, що як захочеш, то зараз при всіх стану перед тобою на коліна.

Ольга Мик. (полохливо) Ні, ні, Микольцю!. Іди миленький до своїх, а я буду тут сама одна. Трошки закотілось посумувати.

Глух. Чому? Ізза чого? Оль-Оль?

Ольга Мик. Так... ізза життя. Ти дуже мене любиш, Микольцю?

Глух. Дуже... Оль... Оль...

Ольга Мик. Ні — скажи — дуже? Мені треба, щоби ти дуже любив мене!

Глух. Душе не можна любити! Ти знаєш, справжнє кохання можна пізнати по тому, наскільки від нього людина стається лішшою, кращою і по тому, скільки від нього в душі стає ясніше. А у мене тепер так ясно,—що я дивуюся. Тож ти Олю знаєш, як мене мучили всі прокляті питання, я тепер ніщо: тільки радість, тільки світло, тільки кохання. І хочеться співати так, як Блохін.

Ольга Мик. Ну, йди миленький, співай. (Тихо цілує його руку). Давую тобі.

Глух. (відповідаючи таким же цілунком) Я тільки на хвилину. Не забувай мене.

Ольга Мик. І ти мене не забувай.

(Лишастися самотою. Деякий час мовчить, а опісля співає):

Не треба ні слів, ні зітхання...

Мій місій будем мовчаливі...

Як мовчки над гробом схиляються іві...

І мовчки читають, як в серці кохання...

Онур фрій (кричить): За ваше здоров'я, Ольга Миколаївна!

Ольга Мик. (тихо) Дякую! (співає дальше)

„Вмірає — і сни і надії”...

Глуховцев (кричить) Ходіть співати, Ольга Миколаївна.

Михась. Ходіть співати. Одного голосу бракує!

Ольга Мик. Ні, ні, я не буду... я лишусь тут.

„Як в серці кохання

Вмірає — і сни і надії”...

Так, так... Микольцю ти мій, Микольцю...

Студенти (співають)

Бистрі, як хвилі життя всіх хвилин,

Що дня — то кропгій в могилу наш путь.

Налийже мій друже, як шо до краплин;

Хто знає, чи завтра будемо ми тут.

Михась. Так, так. Підтримуйте товариші!

Студенти (співають)

Умреш, поховають, тебе вже не стане,

Не підеш ніколи ти вина вже пить...

Налийже мій друже, бо ранок як гляне,

Хто знає, чи будем вже жить..

Онур фрій. Панове! хто підложив під мене сардинки? По першому я не курка, по другому кури не несуть сардинок, а по третьому, я не маркіз і не можу що дня змінати штанів.

(Регіт)

Ольга Мик. (повтаряє)

Не підеш ніколи ти вина вже пить...

Один у мене місій, як одно у мене серце. Одно життя, одно кохання.

(З боку студентів долітають гомони оживлених спорів)

Ахангельський. Ти не маєш права так говорити Михайло!

Михась. А я буду говорити!

Анна Івановна. Панове, панове, порядок є конечний. Ви що хотіли сказати Блохін?

Блохін. Я говорю... Я говорю..., що села не в тому, щоби невпинно нищити і вічого, нічого не творити. Тво... творчий дух..

Михась. Правильно Серйожа.

Блохін. Пострівай Михайло — я говорю...

Глуховцев. А я тобі Михайло говорю, що це глупо; до всего, що не подобається і чого не розумієш — приліплювати етикетку міщанина. Таким способом можна легко оборонитися..,

Зіна Василіна. Чому ж необхідно оборонитися Глуховцев? А наколи людина перекована, що даний факт, чи дана особа...

Онуфрій. Ог, нас би тепер в тиху сімю..

Глуховцев. Не балагур Онуфрію! Мене дратує легкість, з якою цей пан пришалиє написи. Маж не комахи.

Онуфр. Ми ростилоїдні злькоголіки.

Глух. Онуфрій! Павове! Або сперечатись, або байдики бити — я того не розумію.

Анна Івановна. Ви п'яні Онуфрій Миколаєвич. Повторіть Михайло Іванович, що ви сказали?

Михась (повуро) Ну і сказав. Сказав, що ваш Фрідріх Ніцше міщанин.

Глух. Аву вас всіх до чорта!

(Іде до Ольги Мик.)

Онуфрій. Не відходи Миколо ми, його зараз приневолимо перепросити. Михайло, прошу тебе — візьми свої слова назад!

Глуховцев (до Ольги Мик.) Ні, ти подумай Оля — та п'яна давіниця, той барабан, заявляє, що Ніцше міщанин. Той великий, гевіяльний Ніцше, той святий божевільний, котрий ціле життя горів у вогні найглабших страждаєв, котрого думка вгрязалася в саме серце міщанства, (обертаючись злобно) Михась а по твєму — хто я?

Михась (гудить) Також міщанин!

Глуховцев. Ага! Ну, а ти?

Михась. Також міщанин.

(Регіт. Спір продовжується).

Ольга Мик. Не хвилюйтесь голубчику! гляньте — місяць показався — який рожевий... Можна думати, що пожежа.

Глуховцев. Де? Ні, цей дивний осел!

Ольга Мик. Тоже ось він там. Дивись! Господи, яке щастя подумати, що і назад ми підемо з тобою. Яке щастя жити на світі.

Глуховцев (тихше) То правда, Оль-Оль - велике щастя! Михась просто не розуміє, що говорить.

(Надходить Онуфрій, хитаючись).

Онуфрій. Ви тут? Мої милі діти! Вибачте, що мішаюся у ваше щастя, але любов до людей не дає мені спокою. Я вже замітив, коли ми ще йшли сюди і взагалі ще раніш запримітив, що ви, мої діти, самим провидінням пригощовані, то є приготовані, ви розумієте?

Глух. Не турбуйся пояснювати.., розуміємо...

Онуфр. А я, як старший, як духовний отець...

Глух. Духовна мати...

Онуфр. Ні, іменно духовний отець. Я прошу тебе жіночко, як би тебе не називали, люби моого Макольця. Ах, це, така душа, це така душа... (хлипає) І наколи ви поженитесь і створите тиху сім'ю, я на завжди поселюся у вас. Ти мене, Коля, не виженеш, як той адвокат.

Глух. Жий собі Онуфрій, деж там!

Онуфр. (цілує його) Я завжди вірив у твою шляхотність, Миколо... Мені би тільки скриночку з книжками розпакувати, а тоя вже два роки вожу її з одної тихої сім'ї в другу тиху сім'ю. А вас прекрасна незнайома я можу поцілувати? Як отець. Коля! Мій цілунок чистий, як подих дитини.

Глух. Так, так—але такої дитини, що з рік полежить в спірті.

Ольга Мик. Я дуже радо цілую вас, Онуфрій Михайлович! (цілує його).

Глух. Ти краще поглянь на місяць.

Онуфрій.. Котрای? Цей такий зелений? Панове, зійшов місяць і видно, не в тверезому стані.

Блохін (співає)

І ніч і місяць й любов...

І темний садок кучерявий...

(Дійшовши до подовини пісні уриває)

— Хто з вас знає цей романсь?

Михась. Серйожа! Не силкуйся і не надуживай. Попсуєш собі голос і як же Вагнера співатимеш?

Зіна Василівна. А ви були на „Зігфриді“, Михайло Іванович?

Михась. Був.

(Збируються над кручею в місячному сяйві. На хвилину очаровані затихають)

Блохін. Мені здається, що я роз.., розплываюсь в місячному свіtlі, що я тану.., що мене немає.., Панове! Скажіть мені під чесним словом — чи Блохін є, чи його немає?

Михась. Яка урочистість! Возрадувалися небо

Ї земля. Що це, сьогодні — неділя — ні мабуть завтра — ні сьогодні... Михасю... скажи отцю діакону, що їх календар — міщенство!

Анна Івановна. Така тишина... Ви тут, Андрій Василевич?

Фізик. Мабуть тут.

Анна Івановна. Ходіть сюди, з відсіль видіште.

Глуховцев (тихо) Оль — Оль, ти любиш мене?

Ольга Мик. Люблю... а ти?

Глух. Люблю.

Онуфр. Ось я в тихій сімї. Тихий місяць, тихі зорі, тиха вся земля...

Блохін. Стрівай, бо проженуть!

Онуфр. (сумно) Не смійтесь, діти мої, над нещасним Онуфрієм. Дому сумно. Люди гонять його як пророка і на вітві проганяють камінням; але він вірить: у світі є тишина. Інакше якби могли судити в суді за порушення тишини і порядку?

Михась. Урочистість! — Але ми підемо допивати пиво, Онуфрею.

Онуфр. Пиво? Дуже радо, Михасю, але мені здається, що я вже випив все пивце.

Михась. Я сковав дві фляшки. Підем. Від твої уро чистості мене починає під серцем смати.

Онуфр. Під серцем? Ах, Миханю, Миханю! коротко наше життя, вибач Михасю, але мені здається, що я тобі наступив на нагнітку.

Блохін. Та Онуфрію знов зачинає перепрошувати. Тобі треба перевочувати в арешті.

Зіна Вас. Вам сумно Михайло Іванович?

Михась! Так сумно — бо пива замало ваяли.

Зіна Вас. Пива... в таку ніч?

Анна Івановна. Холодно... стає холодно... У кого моя блузка, панове? Вже і збиратися треба... поки зайдем. (Відходить на полянку. Над кручею залишається тільки Глуховцев і Ольга Мик. Стоять, обнявшись міцно.) (На полянці голосна розмова)

Михась. До дому? До дому? Це ви Ачино Івановно?

Онуфр. Це помилкове уявлення про неіснуючі предмети, жадного дому нема. Дім то є п'ять поверховий пересуд.

Блохін. Розуміється, який там дім. Ми іще ватру будемо розводити...

Михась. Правильно, брат Серйожа! Ватру!

Фізик. А я бажаю бачити схід сонця.

Онуфр. А я буду скакати через ватру, як летуча риба. Фізик! скажи: Бублик!

Анна Івановна. Не треба, не говоріть Андрій
Василевіч.

Фізик. Ні, скажу! (Подумавши) Бублик!

Онуфр. Правильно Фізик! значиться і ти можеш скакати через ватру. Всі будемо скакати.

Архангельський. Ватри не можна братчики.

Михась. Можна, можна отче діякон! Що ти нашу Блоху хочеш заморозити! Бачиш вона ж у одягі сорочці!

Зіна Вас. Ватра, ватра! Хто йде зі мною збирати багаття.

Арханг. Ну і попадеж нам!

Онуфр. Як що ти хочеш ворохобитися, отче діякон, то ми тебе на ватрі спечемо! І у нас буде пісня закуска.

Михась. Деж там! Гайда за багаттям. (співають).

Гей з над Волги далекої..,

Ми сюда аж забрили...

Гей для воленьки веселої

Із країв своїх прийшли...

Студенти (співають віддалючись)

Гей згадаєш наші села

По чужій країні йдем —

І все пісня в нас веселам...

І мед вино завжди п'єм...

(ЗАНЯТИСЯ...)

ДІЯ II.

Тверська площа. Вечір. Грає військова оркестра. З боку, від головної алеї, на якій юрбою гуляють люде, на лавці сидить Ольга Миколаївна, Глуховцев, Михась, Онуфрій і Блохін. Час до часу проходять люде, що гуляють. З боку проходить поліцай в сірому плащі. Звуки оркестра, що грає вальс „Кліко“, „Торреадор“, „Андалузку“, і „Ожиданіє“ та інші долітають з лівого боку.

Михась. Так, так, Онуфрію.

Онуфрій. Так, так, Михасю!

Мих. Я не можу сидіти із Блохіном; на мене всі дивляться. — Що де говорять — у Михайла Івановича така неприємна знайомість..

Онуфр. Та чому Онуфрію в мундурі? На баль збираєшся куди небудь?

Блохін. (одягнутий в недільний сильно витертий мундір). Ідіть, до біса! Я сьогодні на базарі три рублі дав.

Онуфр. Ну — не дорого.

Блох. На силу виторгував. Просив п'ять. Г—говорить, що само штво коштує пятнацять рублів.

Мих. Покажи-но!

(Він і Онуфрій цікаво оглядають мундір, пробують пальцями сукно).

Михась. Нічого, тільки здорово молі погризли.

Онуфр. І дещо за великий. Ну але ж ти Серйожа підростеш.

(М'вчанка).

Блохін. Що це ти Михасю так вожурився?

Глуховцев. Так собі — вічого.

Мих. А ти Онуфрію у кого живеш?

Онуфр. У Архангельського, у отця діакона розкинув своє шатро. А що братчики, нө має у вас де зайвої лекції?

Блох. Тримай ширше кишень! Ми сами взяли, як би було що.

Мих. А ти голодуєш Онуфрію?

Онуфр. Та віби так, Михасю. Я взяв би лекцію за самі харчі й кімнату.

Блох. А я.., взя.., взявби хочби було й далеко.
Мих. Не зойкай Блоха! (тико співає).

...Прийшла до нас пора розлуки

Студенти (відтягають)

І на потомлену грудь...

Паде тяжкий тягар розвукі,
Та я скажу: „Щеслива путь...“

Поліцай. Панове, тут не вільно співати.

Онуфрій (з дивовання). А не вже тут хто співав?
У вас, дорогені, кі мії зачивається галюцінація слуху. Як
ти Михасю думавши, чи це дуже небезпечно?

Мих. Дуже. Тому, що за тим слідує галюцінація
зору.

Блох. І.. за... за.. запаху.

Поліцай (гнізни) Я вам кажу!

Онуфрій Чи ти Михасю помічавши, що з нашим мар-
кізом цось ліється?

Мих. Я йому порадивши улатися до акушера.

Онуфрій (дивовано) А ізже Михасю, чому до акушера?
Чи ти предбачувши дівчину ненормальності в положенню
дігінні?

Мих. Я переконаний.

Онуфрій Ну то поспішіться пане графе, прошу я
вас. Це спровокає серозна і як спізнигесь...

Поліцай. Гут не вільно сліваги. Я вам це кажу, а ні,
то прожену із парку!

Онуфрій А що буде Михасю, як я дам маркізові
по спілі? Чи благословиш мене?

Михась. Дай спокій Онуфрію. Тебе губить любов
до людей. Ти і без того завтра будеш здавати рахунок
перед судом за твої глупі вчинки.

Онуфрій Ну, а я є ба так спілья? А впрочім пан
маркіз, я завтра пішлю до вас секундантів.

Поліцай. І то є студенти? Голота! Голодранці!

(Це із скаргою до начальника. Той байдуже через
плече поглядає на студента і відпекується від поліцая
руково)

Михась. Не вдалося.

Онуфрій Я переконаний, Михасю, що за два тисячі
літ всі поліції...

Михась. Поправляться? Стережась Онуфрію таких
думок. Це брате найчистіший анархізм.

Онуфрій Ні брате, не поправляться, але будуть мати
иншу форму.

Блохін. А це справжній оптимізм.

Мих. Ну, годі, насидались. Підем братя волочитись — Миколо, ти з нами?

Глух. Ні, ми тут посидимо.

Мих. Ходім. (Відходять. Деякий час мовчанка).

Глуховцев. Оля, що з тебе? Ти сьогоїні цілій день така сумна, що дивитися на тебе жалко. Чи сталося що небудь? І твоя мати така дива.

Ольга Миколаївна. Ні, нічого. А чому й ти смутний?

Глух. Я? Не знаю? Погані діла мабуть і тому.. Ще гаразд, що в комітетовій харчівні дають безплатно їсти, а то... Осторідло це... Оль... я здоровий хлопець, каміння готов вивертати, а вряці нема.

Ольга Мик. Бідний ти, мій хлопчику...

Глух. Ну, залиши. Ти плакала? Чому у тебе під очима такі сині круги? Ну к же Олюся, це ж не гарно.

(Ольга Мик. покидає голову і пальцями у чорній рукавичці тихо втирає очі)

Глух. Ну, що ти, Оля?

Ольга Мик. Тобі буде дуже важко, як я скажу. Ось і мати йде.

(Приходить невисока старушка в чорній намітці і чорній, вітертій шапці. Має вигляд шляхотний і дещо просьцький).

Евдокія Антоновна (переходяч.). Сиди Олю тут і вінуди не йди з відсіль. (Настроєва) Якай сьогодні чарівний день, пане студент. (Ід.).

Ольга Мик. (тихо з венавистю). Пішла проклята!

Глух. Що ж ти? Оля?

Евдокія Антоновна (глядаючись). Якай чудовий оркестр, Олю: Як ти думаеш, миль?

Ольга Мик (тихо). Іди! Іди! Ні, ти поглянь яка шляхотна старушка. А вчера грошила, що заріже мене, ще шляхотна!

Глух. Говориж гираздо Олю, що сталося?

Ольга Мик. Та вевжеж ти вічого не розумієш? Цілій місяць же веш зі мною і нічого не бачиш? Деж твої очі?

Глух. Як ти диво говориш: „живеш“. А щож я повинен бачити?

Ольга Мик. (відвertaючись) Що я не дівчина!

Глух. Ну, може і бачив. Але що з того виходить? Правда, це не гаразд; може вад тим слід було задуматись, але мені якось то в голову не прийшло. І взагалі (глядає на неї з дещою відрізняєм). І взагалі я не займаєся питанням, хто ти і хто твоя мати. Знаю, що твій отець був військовий і що твоя мати дістає пенсію.

Ольга Мик. Так, вісім рублів місячно.

Глух. Ну?

Ольга Мик. І що я чужа коханка, любовниця, що я на утриманю ти це знаєш?

(Мовчанка. Ольга Мик. посмалу ввертає очі на студента).

Ольга Мик. Що ж ти мовчиш? Микольцю, Микольцю! Ти того не сподіваєшся? Ти більше! Та кажи ж милай мій, як би ти звав, як я втомилася... вся, вся...!

Глух. Так, не сподіваєшся. Ну, якож так? Так, не сподіваєшся. Яка дивна річ! Ти — ва утримання.. Дива! Як жи то сказлося?

Ольга Мик (спішно). Коли я була ще в інституті, вона предала мене одному. Ну і в мене була дитина.

Глух. У тебе? Тож у тебе тільки вісімнадцятий рік.

Ольга Мик. Ну так, вісімнадцять. Ну і дитина померла у лічниці. Ну а спісля... я не можу розповідати.. Микольцю.. пожа. ій меve, голубе..

(Надходить сильно пізмальована жінка, замічає упертій погляд поліцая і ріжко повертає назад. Хід її лінівий, незвичний. Поглядає на студента і співає.)

„Боготворю.. боготворю..“

Глуховцев. Так. У кого ж ти на утриманні?

Ольга Мик. Так. У купця вина.

Глух. Діж він?

Ольга Мик. (налякано) Ти Микольцю не думай, що я і тепер з ним і... з тобою.. Ні, ні.. вже два місяці, як він виїхав на Кавказ.

Глух. Швидко вернеться?

Ольга Мик. Він не вернеться, Микольцю. Він прислав лист, що більше не хоче, і що я можу йти, куди очі весуть. І грошей за цей місяць не прислав.

Глух. Скілки?

Ольга Мик. П'ятдесят рублів.

Глух. Не багато.

Ольга Мик. Він дуже скучий і каже, що літом не може стільки платити, що зимою. А зимою платить сімдесят п'ять.. і крім того дарунки.. парфуми або одяг...

Глух. дивлячись на неї з журбою). І де ти? Парфуми та «дяг»?

І де ти Олю, моя коханка, мій чар? Тож я тебе уважав дівчиною! Та я взагалі не думав нічого, а просто любив, — чому, не знаю. Любив!

Ольга Мик. Помилуй мене!

Глух. Чому ж ти не працювала?

Ольга Мик. Я вічного не вмію.. Так, а дех зуяти праці? Ти сам знаєш.. Пощадь мене! (Мовчанка. Ольга

Мик. тихо плаче. Вістро проходять два військові писарі, високий і низький; останній храмає).

Високий. І чому ти с'бе мордуеш і чому життя собі затроююеш і чому ти собі рабаш вузкі чоботи? (відходить).

Ольга Мик. Ось ти в комітетній харчівні.. а я вже два дні вічого не їла.

Глух. Якож так?

Ольга Мик. А так. Всьо заставили, всео продали, а останні два дні голодуємо. Голова у мене кругиться, Микольцю.

Глух. Ах ти! Ну, як жеж так? Тож так неможливо, тобі треба що небудь їсти. Чому ж ти відразу того не сказала? Я би...

Ольга Мик. Щож ти можеж, Микольцю? Тож у тебе самого вічого немає.

Глух. (р зпечливо). Нічого! Це такий жах, що можна убити себе. Але ні, я би дістав де не будь. Ах, чорт.. я в кінці украв би... Тож дійсно так не можна... два дні людині нічого не їсти! Оль Оль! Прости мені голуб'онько. Я просто осел! Замість того, що би спитати.. тобі дуже хочеться їсти?

Ольга Мик. Ні, тільки дуже голова крутиться.

Глух. Я зараз закличу поліцію, нехай зайдуться, хай поглянуть.

Ольга Мик. Ти прощаеш мені?

Глух. Що прощання? Та якже можна говорити про прощання, коли я повинен перед тобою упасти на коліна і плакаги: прости мені!

Ольга Мик. (усміхаючись). Мені хочеться з тобою умирати, Микольцю! Ти такий добрий, такий шляхотний!

Глух. До бса! Не смій мені говорити про шляхотність. Ні, то неможливо! Посидь тут хвилину, а я куплю що небудь; у мене п'ять кошівок. І вагалі я дістачу...

Ольга Мик. (збентежено). Ні, ні, не відходя. (Надходить Онуфрій).

Глух. Онуфрію! Слухай! Голубчику, ходи сюда!

Онуфрій. (відходача). Що сталося?

Глух. Вова два дні не їла. Розумієш? Два дні не їла! Давай грошей?

Онуфрій. Грошей? Ти кажеж грошей?

Глух. Ну, грошей, а щож?

Онуфрій. (розводачи руками). Прости голубчику, у мене не має гроша. Вчера на всю нашу братію був двогривенник і той ми пропали у Німця.

Глух. Ну, як жеж, умирати, чи як?

Онуфр. Стрівай! Ти кажеш, що два дві не єла? Ну, як же так не їа, гріх коли не єла? Це не можливо! Про що ж ти чу а у, селе, думав равіш?

Ольга Мик. Він не знат.

Онуфр. П'яний був знати! Ось! Підожди Миколо хвели у, я зараз блате добуду. Тут Веренкін з якоюсь двою волочиться, така сволоч, вік ли косійки не дасть. Я йому горло переріжу. Від мене він не втече. А може б краш. М'якся із собою взяти, він його боїться. Га?

Глух. Як хочеш, але тільки швидко!

Онуфр. І до того, це глупо! Ну, держися Миколо, я зараз. (Бистро відходить, оглядаючись). Виж тут сидіть, чуєте?

Глух. (весело). Він діставе, Олечко! Як вони з Михаїлом возімуться, то вони дістануть. Я знаю того Веренкіна, це ваш товариш, дуже погана людина. Але вони зуміють його зникати.

Ольга Мик. (ніжно). Мій дурвесенький!

Глух. Залиши Оле-Оле! Тільки як небудь протерпіти до завтра, а очіля як небудь подаднаємо. Ти моя бідна дічинка — ну і мъти у тебе! Ну, як же ти допустила? Я можна вагалі допустити, щоби тебе живу людину грабували, як товар?

Ольга Мик. Вона прозить, що убє мене. Я боюся з вівсю сюти у очі. Вонъж зовсім божевільна.

Глух. Дурниці. Не убе.

Ольга Мик. Тож знаєш Коля, як вона любить солодощі. Це щось дивне. Вона і є тільки солодкуваливку або лікер, але просто мішає горлку із сахаривою, так що зробиться сироп і пе.

Глух. Як я змітив, ти також любиш солодощі.

Ольга Мик. Я, ві! Я трошки, а вона, Господи, я вона!

(Надходить Евдокія Антонівна з одним офіцером. Делай час говорить із ним, очевидно вереконуючи його в чому і човняючися рукою пальта; спісля йде до лавки. Офіцер залишається на томуж місці, на половину звернений до сидячих, покручуючи вус і вибиває такт ногою. Музика грає вінос «Кліко»)

Ольга Мик. Микольцю, Колю!

Глух. Що то за офіцер?

Ольга Мик. (збентежено). Не знаю, якийсь знайомий. Микольцю, як він буде кликати мене, то ти будь лиска не пусті. Що вебудь видумай. Іде. іде! Тримай мене, Коля!

Евдокія Ант (підходячи). Який прегарний вечір! Отенька, дія я мое, перерося паче студента. Та мені погрібна, на твоу стів. Ех це з monsі уг!

Ольга Мик. (груб.). Які ще слова! Я нікуда не піду звідсіль!

Евдок Ант. Оля!

Ольга Мик. Навіщо кричати, виж не в дома!

Евдокія Ант. Ф! якаж ти не вихована. Прошу вас пане суддє т, за ішігів нас на хвилинку з доною.

Глух. Я не піду і не давлю взяти Ольгу Маколаївну.

Евдок Ант. Щ? І то ви смієте мені говорити, молодий хлопче? Як зогана сьогоднішна молодь. Ольга, ходи сюди! *V nez ici Olga.*

Ольга Мик. Не піду!

Евдок Ант. Щ? (голосно). Ви хочете, щ ба я закликала поліція? Щ ба я вчинила скандал?

Ольга Мик. Не кричіть мамо!

Евдокія Ант Який грубіянин, нахаб, який то студентина сміє заневіти: „не пущу!“ Ти мені гляди погана дівчина, не забудь, що я тобі вчора говорила. Ну?

Ольга Мик (вагаючись). Я не хочу!

Глух. Як ти це говориш Олю! Нескорі ти не скочеш сама залишигся, то я не в самі тобе удержати. Ти подумай.

Ольга Мик. Я боюсь!

Евдокія Ант. Н, я жду! Яка нахабність вмішуватись в чужі справи. Лише ви менші самі пансткувате, а других не вчите.

Глух. Як що ти Олю рушишся з місця, то зайди, що де ви завжди!

Евдокія Ант. (в голосно). Поліцій! Прошу сюди, поліцій!

Ольга Мик. (плачуче) Я боюсь! Пуски мене Микольцю, я вернуся.

Глух. (всажаючи). Прошу!

Ольга Мик. (здав його за руку). Ні, ні! Не йди! Щож мені робити, Господи!

Глух. Щ, хочете, — вибирате самі.

Евд. Ант (відриваючи її від студента). Я тобі дізче покажу, ти дреня: І це ти, че аї, кажу тобі! Так, мене Олюнню зважеш ..ну, ідеш?

Ольга Мик. (вперуючись). Не зішлю.

Глух. Прощаюте Ольга Миколаївна!

Евд. Ант. (тегре дівчину). До побачення п не студент, до побачення. Я знаю ваше імя і завтра напишу до

зашого начальства, якими справами ви в парку займаєтесь.
Накаба!

Глух. Від пані?

Евдок. А в т. Чи ти мене дітваку напував? Гроша
у тебе при душі ве має, а також...

Ольга Мик Макольцю!

Евдокія Ант. (відводячи дівчину). Та себе Олю
компромітуєш! Хочім, ходім!

(Відходить. Відно, як Евдокія Ант. представляє свою
дочку офіцері. Той давовить естрогами, кидав бистрим
зором на студента і подав лівчию руку).

(Відходять. Офіцер і Ольга попереду. Мати дещо за-
ними. Глуховцев, котрий весь час стоїв, тепер сідає на
лавку, скіляючи голову на руки. Музика кінчить; десь
біля естради гучні оплески і музика п'яного вальс клі-
ко". На вільне місце біля Глуховця сідають два: високий
худий парубок з довгим волоссям і в чоботях та підстар-
куватий, товстий і малій купець).

Купець. Гарна музика у нас в Москві.

Парубок (здавлено). Так. Грають гучно! Але кому
це потрібне, Микита Федорович?

Купець. Як? Чому ж так? Населенню приємно. Всьо
одно скрізь волочаться самі салдати.

Парубок. З тої почи, як померла мої родичі, я не
маю де обідаги, Микита Федорович. Раніше я харчувався
у моєї заміжної сестри, але значте наша сім'я велика, ротів
богато, а робітник тільки один, зять. Ось і говорить вія
мені: іди Гречю харчуватися де інде, ми більше не мо-
жемо тебе кормити. І тут я бувби цілком пропав, Микита
Федорович — загинув.

Купець. Ось глянь, як музика здорово грає, ріже,
мовби з ланцюха зірвалася.

Паруб. Як би хто мене, Микита Федорович до сіта
керчив та дав трубу, то і я видававби всякі звуки... Це
пуста робота, Микита Федорович. Ну ось... стрінули мене
пан А осов і я їм подобався чи що, ву і говорять вони мені:
Їдьте Гречю до кадетської школи здавати іспит, а ось вам
гроши, щоби ви могли поки що харчуватися. (зігхає). Ну,
розуміється, я іспигу не здав і ось вже два дні замість
кормитися, як інші громадяне, я ходжу по парку і слухаю
музiku.

Купець. Погана ваша справа, Гречю! Де тут до
музiki як у животі власний оркестр грає — немов у шин-
ку без алькоголічних напитків.

Парубок. А в далечіні моєго життя, я дивлюсь,
як би мені остаточно не загинути. Розуміється, якби жили

мої родичі — але вони на жаль в царстві небесному і не маю де харчуватися, Макита Федорович. Я маю юадіутільки на вас.

Купець. Що? Та ж у мене брате і своїх ротів богато. Не попасеся. А за тим, мое поважання.

Парубок. Як жеж так? І остаточно віщо? Значиться, мені погибати?

Купець. Значиться і нішо! Молися Богу, він спікується сиротами. Мое поважання.

(Купець відходить. Паубок деякий час дивиться в слід за ним поглядаючи на студента, бажаючи говорити з ним. Зіткає, а опісля йде ва ліво, відтак ва право. Ніходить спєсіонованій паралітик генерал; в одній руці палиця, а за другу кедрого дуже гарненька дівчина-ви осток в жалобі. З поза сумних вій дівчина поглядає на Глуховцева, а той замітивши її, зіткає. Поглядаючи свої малі ді, киростаючі вуси. Скриваючись, дівчина ще раз зиркає на студента).

Генерал (храпить). Дурень! Я говорю йому дурень! — Так точно вже превосходство! — Що такточно? Що ти дурень? — Так точно ваше превосходство! — Ти подумай я йому говорю дурень! — а вів... (Бистро підходять студ. Онуфрій і Михась).

Онуфр. (здалеку). Ми ограбили купця! Тримайся Миколо!

Михась, Ликий нині веселися Сіоне!

Онуфр. (підходячи). Мені стілу вирвали із серця. Підожди, а діж Ольга Миколаївна? Ді вона? (Глуховцев мовчить. Студенти присідають з боку і в здивованню розглядаються).

Михась. Щож той сон значить? Що? Чи її закликали куди небудь, чи що?

Глух. Покликали.

Онуфр. Що з тобою Миколо? Чому так дивишся, начеб плакати зорався. Ти віблі мені, душе моя, що я торкаюся твоїх сирав, але мені їй Богу жалко на тебе дивитись, душе моя! Начеб тобі до менду ваф п налиши. Була дівчина, якій хотілося їсти, дівчина пішла з матірю погуляти — таж вона з матірю пішла. Щож тут незвичайного? Приїде дівчина і ми накормимо її, а навіть її матір. Навіщож повадати в мелянхолію?

Михась. Безумовно жалко люднини. Ти цого Онуфрію не говори. Окрім того, я дуже боюся: Микола сий йому безумовно не мило дивитися на голодного. Чи так Глуховцев?

Глух. Не в тому діло.

Мих. А в чому ж?

Глух. (тужно). Ах, та невжеж ви не розумієте?

Онуфр. Ні, — Маколо — я зачинаю дещо додумуватися. Ах так, та, сь які діла — цікаво?

Мих. Нічого не розумію!

(Надзвичай сама Едокія Автововна. Стас перед студентами і говорить манерно).

Евл. Ант. Який сьогодні гарний день, панове студенти.

Онуфр. (кланяючись). Так, цогода гарна. Ви вийшли прогуляти?

Евл. Ант. Так, гуляю. Вам молоді люді дивно, що така пристрікувана дама хоче гуляти й слухати музику?

Мих. Ні, чому? Гуляйті собі, як хочете.

Евл. Ант. Спасибіг, пане студент! А ви, вибачте, що досі не можу затягти вашого імені.. пан Глуховцев, здається — я прошу вас о одній прислугу... Ви мабуть вернетесь до дому раніш від мене, то будь ласка тим сказати, що моя дочка Оля поїхала за два дні до знайомих, до віллі.

(Глуховцев стас, блідий і підходить крок до ньої, але Онуфрія додумавшись спинює його та хапає старушку під руку).

Онуфр. Мамусю, знаєте, ви йдіть собі гуляти, так. Вечір привітний, музика грає, віддихає душа. Рухайтесь, рухається старушка.

Евл. Ант (ущерто). Пане Глуховцев!

Глух. Ну?

Онуфр. (Тягне старушку) Алеж мамусю, не вже від вам не жалко візачки, аві шапки? На вашому місці я пощасти би шапки, такої другої не легко знайдеге. Це із Парижа?

Евл. Ант. Що? Жівку бити? Дітвак!

Онуфр. (відводить її). Ах мамусю, невжеж вижінка? Хто вам це казав, чи Глуховцев? Не вирте йому мамусю, він страшний лінтай!

Евл. Ант. Нахал.

(Скривається).

Мих. Плюнь, брате Глуховцев. Не варта вязатися!

Глух. Як її сказав: коли ти підеш, то більше не вертайся. А вона брате Михасю пішла. Ну і що ти на це скажеш?

Мих. Зачітися вона дрантя! Щож, чи Ольга Маколайвна з тих, гуляючих?

Глух. Видно, що так. Як то дико, як страшно Михасю. Ось музика грає, люде гуляють, — невжеж то правда? Сиділа тут і була Оль-Оль, а тепер пішла з офіцером.

З офіцером, з якимсь, котрого вона тільки раз бачила. І це любов? (Сміється).

Мих. Миколо, любов не існує. Просто, брате, половий ваклін, а всео іншо — блетристика.

Глух. Я думав, що існує. (Злова надходить підмаршована жінка співлючи):

..Боготворю... б'оготворю...

Помалювана жінка. Пічагуїгэ товарашу палірою,

(Михась мовчи подяє палірою й огонь).

Онуфр. (підходячи). Ну, Миколо, я дуже сумніваюся, щоби в присутності твоїй тещі ти міг ствердити тику сім'ю! А дівчинки всеж таки жалю: що вона, зі спраху чи як?

Глух. Так, чогось б'ється.

Онуфр. Безумовно зі спраху! Голоду боїться, матері боїться, ну і офіцер для неї страшний — от і пішла. Оска плачуть, а уснонка вже усміхається в передсмакі сімейних, тихих рідошів. Як то Миколо: — Погордуй, а як можеш, то візьми.

Мих. Ну, якоже так братя? Чуже добро на користь не йде, — требаж пустити три рублі в руки?

Онуфр. Я дуже радо Михасю. Чо діл Німця?

Мих. Може і діл Німця. У Німця в дуже добре рака За спокій душі!

Глух. Чиєї душі?

Онуфр. В якої душі, Миколо, погрібув згадки.

Блохін (надходить задишивши). Ц...п..п'ять рублів! я...я...сказав Верескіну, що я його вночі обілюю нафтою та підлюю Заплакав але дав

Онуфрій (молиговно). Ну і що буде?

Михась. Огладлюся! А присягаю, що останні три рублі.

Блох. (оглядаючись) А.. а деж..

Онуфр. (різирівно). Хоче я співати Свір'я ж?

Блох. (сердито). От, чорти! А я думав, що справді, ось чорти! Куди ж, до Німця?

Глух. Ну і напо я я браття!

Онуфр. Ніколи не треба, брате Миколо, залишавати алкогольчих напійків. Надуживш і тебе штаги в тику сім'ю.. а як тебе поганче в тику сім'ю тус тобі брате і кінець! Тому, що геній і ташина це не рідні собі річи, братчику.

М и х. Гайдя браття ! Ходім !

Г л у х. Ну нацюся і я !

Б л о х. (в упоминку). Ось чорти ! Ех послівасмо,
браття !

М и х Х одім, ходім !

(Оркестра грає „Торреадора“ і „Андалузку“.

(ЗАНЯВІСА).

ДІЯ III.

(Готель „Мадріт“. Досить велика кімната, в якій живе Ольга Мик. з матір'ю За деревляною перегородою, що не доходить до стелі, спальня; інша обстановка звичайна; круглий стіл перед розломаним фальшом, кілька крісел і зеркало. Брудно; в кріслі лежить чиєсь суконка. Сумерк. У відкрите віконце долітає тихий гомін дзвонів, що скликують на вечірню.

Ольга Миколаївна вся в чорному, бліда, читає „Московський Листок“, за перегородою служниця Анна убирає ліжко).

Ольга Мик. „Московські Листки“ пишуть, що знову трапилося шість випадків самовбивства, Ганусю. І самі жінки і всі одговою в епізію Ви дуже боїтесь смерти Ганусю?

Гануся (з поза перегороди). А хтож її не боїться панночко?

Ольга Мик. Я боюсь смерті. Деколи так важко жити, таке горе, така тула, що здається ось, ось взялаб і випила. Але ні, страшно. А то мабудь дуже болить, таж вона пекуча та есенція?

Гануся. У нас покойка, котра перед мною служила також строїлася есенцією і мучилася довго, два дні.

Ольга Мик. І умерла?

Гануся. Похоронили. А ви панночко відно стаєте. Добре люде вже на вечірню йдуть, а ви тільки очі протираєте. То не гарно!

Ольга Мик. А навіщо рано вставати? Чи не все одно? Коли спиш, то бодай життя не відчуваєш. А крім того бувають чарівні сай. Ганусю... чи студент Глуховцев дома?

Гануся. Тільки що повернув до себе в кімнату.

Ольга Мик. Сам?

Ганя. З якимсь товаришем; такий високий, подібний на свічку.

Ольга Мик. А ви вже кажете — ва свічку. Ганусю, голубонько, зробіть мені ласку: коли товариш відійде, то ви передайте Глуховцеви цей листок.

Гануся. Не варта панночко. Він студент гарний, на віщож його псувати? Але, як ви накажете, то я нідинсу.

(Виходить з поза перегороди). А дехож той листок, давайте!

Ольга Мик. Ось. Закрийте вікно, Ганусю!

Ганя (облесно). Я би вам хотіла щось сказати мила панночко. Ви тепер в доброму положенні, бо у нас бувають фіцери. Я ву, щож, моя справа, з боку — але і біля трэба найвый раз змінити і клопогів усяких доволі, ви то сами знаєте, мила панночко.

Ольга Мик. (відвертаючись). Ну?

Гануся. Я казала вашій матері, а вона мені обіцяла пласти три рублі в місяць — так ви вже нагадайте її.

Ольга Мик. Гаразд. А вевжеж гості вам не дають нічого?

Ганя. А як жеж їх устерегти? Всі стараються смикувати, щби і кто не замітив.

(Входить Евдокія Ант. Розлягається. Очевидно, вона в доброму настрою, бо слічає якийсь французький роман).

Евд. Ант. Вайдіг Ганусю ви нам не потрібні.

Ганя. А я говорила панночці в спріві трьох рублів, виж тимите, мила доброційко, що ви обіцяли.

Евд. Ант. Ах милий Боже! Якаж ти Ганусю настирлива! Не ту буй я, твої рублі не пропалуга.

Ганя. Три з половиною. Ва мені ще пів рубля винні, тимите; ви мене висилали за панчішками.

Евд. Ант. Ти Ганусю дістанеш чотири. Входи. Ти прибрала постіль?

(Ганя виходить).

Евд. Ант. (співаючи). Ні, то жах, то якась пропасть, — всі граблять у білій день. Та уяви собі Оля (підшівує) сьогодні мене закликав той падюка завідуючий і говорить, що ми мушимо підвісити платню за кімнату на 10 оублів. Ц, жах! (співає). Звірюка! Олю, хочеш мармоляди? Абрикосівська.

Ольга Мик. Давайте. (Не дивлячись, протягає руку. Обидві їдуть мовчко).

Ольга Мик. Це не абрикосівська.

Евдокія Ант. (з переляком). Ну, що ти говориш! А божився, що абрикосівська. Стрівай Олю, не ідж, я заберу її і кіну йому в його подлу піку!

Ольга Мик. Мамо... я не хочу, щоби сьогодні хто небудь був у мене.

Евдок. Ант. А це що за новина?

Ольга Мик. Я не хочу!

Евдокія Ант. (погрожуючи). Оля! (співає). Надтим, моя мила, треба було думати раніше. Я не позовлю, щоби ізза каприса якоїсь дівчинки мене поставлено в немиле положення. Яж цілий день бігаю по городі не їшши та не ляшши. Та тут ласково спочиваеш собі, Ольга Микола-

Іана, а у ме ве макової роси в роті не було. Нарешті я най-
шла гідну людину, а вона ось що! Ні моя доню, я не
позовлю, щоби надімною глузувати! Як ти не можеш оці-
нити тих схір, котрі я принесу .. (свіває). Варочім іжмо
Олю, всео одно він худоба пів коробки не візьме — худоба!

Ольга Мик. А він, хто такий?

Евдокія Ант. На жаль тільки полковник.

Ольга Мик. Полковник?

Евд. Ант. Так, полковник. Він, що правда тільки
лікар, військовий лікар і вже не служить, але по сту-
піні він полковник. А головно, Олю, май це на увазі і тримай
себе пристойно, бо він людина серйозна, не розуміє
і має дуже серйозні наміри. Як тобі подобається — сто-
рублів на місяць і дірунки?

Ольга Мик. А тамтож негідник нарікає, що сімдесят
рублів, то за дорого.

Евд. Ант. Собака! Ось бачиш Олю, а ти докоря-
єш мені.

Ольга Мик. Гаразд мамо. Алетільки май ге на увазі,
що окрім вього, я не хочу нікого. Я не хочу бути вулич-
ницею!

Евд. Ант. Як ти можеш Олю так думати, обставини
нас приневолили, але не слід думати, що так буде вічно!

Ольга Мик. Я не хочу бути вуличницею!

Евд. Ант. Як ти Олю висловлюєшся? Ага, що я
тобі хотіла сказати; тут той студент Глуховцев.. ти не
будь жорстока із ним, Олю. Він бідний хлопчик, без роди-
ни, мені жалко, що я тоді так сильно схвалювалася.

Ольга Мик. (кричить). Не смійте про нього гово-
рити! Я вас прошу, щоби ви про нього ніколи не гово-
рили! Це б зчесно!

Евд. Ант. Боже мій! Якъ дурненъка! Я хочу її
добра, таж ти лябаш його?

Ольга Мик. (кричить). Мамо!

Евд. Ант. (потішуючи). Ну, Олю, перестань, повір
мені, що так погано. Смітливий хлопець, без родини, ти
йому даш так богато любові, — таж я знаю, яке у тебе
серце, Олю. Щож тут злого? Чи буде краще, як хлопець
зачне жити роспustno, як усі? Таж то жах!

Ольга Мик. Він мамо ве згодиться.

Евдокія Ант. Ну і буде дураком! Тут полковник,
пovажана особа, а він що таке? хлопчина, я сама поговорю
з вім.

Ольга Мик. Ні, ві! Мамо! Не смійте! Я не позовлю!

Евдокія Ант. (уступливс). Як себі хочеш? Ви
обидвое молоді люди і не мені старій торкатися до ваших

свірав. Ти просто склич його за хвилину, а він сам усе зрозуміє, якщо тебе побачить, моя красо! Не хочеш Олю горілочки? Вишній голубов'яко, дуже солодка. А я зараз (вопреки життю перед зеркалом) піду за ним.

Ольга Мик. За ним? Уже?

Евдокія Ант. Бензумовно, що я не назволилаб собі п'янікатися для якогось молодоса, але це така поважна людина, що ти п'яна чи сама! А май на увагі, Олю, він говорить, що привик кластися рано... так що, ти розумієш Оля?

Ольга Мик. До мене зараз прийде Глуховцев.

Евдокія Ант. (налаштую). В жадному разі! Звтра, як собі скажеш, але сьогодні в якому разі! Ти подумай, в яке становище ти мене вводиш?

Ольга Мик. Ні, він прийде!

Евд. Ант. Оля!

Ольга Мик. Ні, прийде!

Евд. Ант. Ти хочеш, щоби я сама з ним поговорила? Будь ласка, я буду дуже рада! Мені досить осто-гид сей нахабний хлопчишко! Грубіння!

Ольга Мик. Ні, ні, він зараз прийде!

Евдокія Ант. Стрій! (давовить). Я буду в дома за годину. Будь ласка, не забудь, за годину.

Ольга Мик. Гарразд. Не забуду. Поправте собі шапку з боку.

Ганя (входить). Дзвонила?

Евдокія Ант. Ах так, моя мила. Ідіть і закличте сюда студента Глуховцева.

Ганя. Сімдесят четверта кімната?

Евд. Ант. Так, сімдесят четверта. Скажіть, що панночка просила з'єднати прийти. Розумієте — панночка, не я!

Ольга Мик. Щби зараз Гавусю!

(Ганя виходить. Евдокія Ант. вже одягнута цілує Ольгу Мик. в чоло.)

Евдокія Ант. До побачення маленька. Ах, прошу тебе, нічого, будь ласка, ве їж. Я подбаю про перекус. Мені не зовсім подобається, що ти в чорному, Олю. Но вирочім може бути, так краще, скромніше... Adieu ma cherie!

(Виходить і в дверях стрічається з Глуховцевим, котрий мовчки уступає)

Евд. Ант. Ах, то ви, мій друже! Будь ласка заходьте! Оля в дома. Ви простіть мені старушці, що я тоді в парку так схильновалася, але я була тоді дещо у розстроєному стані. Простите?

Глух. (тихо). Я нічого. Будь ласка...

Евд. Айт. Ах, молодість, як велікодушна! До побачення приятелю, я дуже спішуся. До побачення, мое дитя! (відходить).

Глух. Вітайте, Ольга Миколаївна!

Ольга Мик. Здорові були. Микола Петрович!

Глух. Ви хотіли мене бачити?

Ольга Мик. Так. Сідайте будь ласка!

(Мовчанка).

Ольга Мик. Ви дуже помарніли... Микола Петрович...

Глух. Ні, чому помарнів? А ось ви, як здається, дещо поблідли. Ви не зовсім здорові?

Ольга Мик. Миколо!

(Мовчанка).

Глух. (встаючи). Можна відійти?

Ольга Мик. (встаючи). Ні, посидьте будь ласка... (обидвое сідають).

Ольга Мик. Як я вас давно не бачила!

Глух. Вісім днів.

Ольга Мик. А я думала більше.

Глух. Ні, вісім днів.

Ольга Мик. А як здоровля Онуфрія Миколаєвича

Глух. Ніщо. Він недавно був у мене. Він мабудь буде у мене жити.

Ольга Мик. Так?

(Мовчанка).

Ольга Мик. А ви тамате Воробеві гори? Миколо!

Глух. (різко). Ні. Я взагалі не розумію, Ольга Миколаївна, про що говорили з вами. Я дуже здивувався, діставши від вас лист. Всьо так ясно...

Ольга Мик. Ні, ве ясно.

Глух. Ви мене не любите...

Ольга Мик. (тихо). Ні, люблю.

Глух. (зриваючись). Так? любите? Тоді, чому ж навіщо ж тоді... Ольга Миколаївна, виробате те все? Будь, ласка обясність!

Ольга Мик. (безсило). Макольцю!

Глух. Макольцю! А як ви звали того офіцера, Петрусьо, Васильцю? А як ви називали тогого негідника, котрий передуchora вночі був у вас? Також — Макольцю? Миколів так богато! Чому ж ви мовчите? Га?

Ольга Мик. (плаче). Що ж я скажу? Пожалій мене! Неважко ти не бачаш, яка я нещасна? Я не спала, ані одної ночі!

Глух. Перешкоджали офіцери?

Ольга Мик. Та мене зневажаєш!

Глух. Неваже тобе можна зневажити?

Ольга Мик. (гнівно). Микола Петрович!

Глух. Що скажете, Ольга Миколаївна?

Ольга Мик. Ти погорджуєш мене?

Глух. А неваже ти могла сподіватись чого іншого?

Я би попросив вас, щоби ви мені позволили вийти. На мене чекають товариші.

Ольга Мик. (плач). І ти... і ти погорджуєш мене? Господи! І ніхто! Ні одна душа на світі, ніхто не бачить, що я ж дівчинка, що у мене немає 18 літ, хтож пожаліє мене? Господи, кому я потрібна? Взятий мені оцтової есенції та отріти я.

Глух. Ольга Миколаївна.. Оля..

Ольга Мик. (плач) От у тебе товариші; Онуфрій Миколаєвич.. хоче з тобою жити. А я з ким? Господи! Неваже я виновата, що мене люди вчинили такою? Тоді, на Воробієвих горах всі сміються, всі такі гарні, а я лише одна моя утрачена.. не смію в очі глянути.. Боже!

Глух. Мені жалко тебе, дуже жалко. Але ти подумай, що мені діяти? Ти сама заходіла, сама пішла.

Ольга Мик. Вона взяла мене.

Глух. (гнівно). Якже ти позволила?

Ольга Мик. Я.. я боялася..

Глух. От, от! Боялася. Ось той страх, що робить тебе рабинею, іграшкою, упавшою жінкою, ось, ось!

Ольга Мик. А чи мені добре Микольцю? Ну, тан, я боюся, у мене не має хоробрости як у других, алж я молода! Дай мені жити, не підштовхуй мене, а я може стану хороброю, не буду боатися і стану чесною. Не проганяй мене Колю!

Глух. Чому ж ти не сказала раніше, що ти на удержанню?

Ольга Мик. Я.. я забула про те.. Мені було з тобою так гарно, я так любила тебе, що зовсім забула, ака я.. все вибула..

Глух. А завтра прийде новий купець і ти знову..

Ольга Мик. (палко) Ні, Миколо! Я присягаю! Я буду працювати! Дай мені тільки прийти до себе, не відштовхуй, пожалій!

Глух. Це брехня!

Ольга Мик. Я клянусь тобі! Миколо! (паде перед ним на коліна). Приголуб мене, назви Оль, Оль...

Глух. Ні, не треба на коліва! Я тебе прошу, не треба, Ольга Миколаївна! Ах, Господи, Оль, Оль...!

Ольга Мик. (не встаючи) Ось і назвав! Милий, мій прекрасний... Я так люблю тебе...

Глух. Олю, встань! Не буду говорити поки не вставеш!

Ольга Мик. Не гнівайся, милий! Ти такий велико-душний, шляхотний, як ти можеш на дівчину сердатися...

Глух. Встань! Встань! Я так не можу!

(Ольга Мик. встає).

Ольга Мик. Колю, сядьмо на канапу!

Глух. Ні, ві Оль-Оль, я краще походжу!

Ольга Мик. Ну, походи.

Глух. Ти дійсно любиш мене?

Ольга Мик. Як ти можеш сумніватися в тому. Ти поглянь тільки, яка я втомлена: у мене в лиці крові не залишилося. Я сьогодні вранці глянула в зеркало і так мені стало жалко, що я заплакала. Жалко молодості, моєї красоти жаль...

(Тихо плаче).

Глух. Так. Молодости. Ось ти говориш, що я զмар-
вів. А ти знаєш, що я цого тижня трхи з ума не війшов?
І вагло так, несподівано, так зразу.. Я вічого не розумію.
Чому? Навіщо? Вківці, що я таке зробив, щоби мене так
боляче карати?

Ольга Мик. Залиши Миколо! Ти вічого не винен,
ти шляхотний, я всьому виновата.

Глух. Ні, Оль - Оль. Я вчинив дещо — я то чую —
ну але що? То, про що я зовсім не думав? Може бути,
що меві справді треба було призадуматися, спитати тебе,
не бути таким нерозсудливим телятком, котре побачивши
траву зраділо і тут підскочило. Розуміється, я повинен
свідомо відноситись до моїх вчинків, особливо коли всту-
паю в зносини із жінкою... Але розумієць Олю, яж аві разу
не подумав, що наші відносини можна назвати звязком.

Ольга Мик. А чи я думала про що небудь? І чи
можна думати, коли любиш?

Глух. Ну, ти жінка, то є дівчина, як взяти в рахубу
твої роки, ву а я? Мене Онуфрій називає еспанським ослом,
але як ми із вим почали звірятися, виявилося, що він та-
кий самий осел як я. Ти знаєш, ми із ним вже не спімо
третій день, обмірковуючи той інцидент.

Ольга Мик. Чи він проти мене, Онуфрій Мико-
лаєвич?

Глух. Він проти тебе, проти мене, а сьогодні заявив-
ся і проти самого себе. (Гугнає наслідуючи Онуфрія) Ти

Миколо дурак, ну і я також дурак! Тільки знаю, що тобі не удається створити тиху сім'ю, — але чому, то записано в енциклопедичному словнику! Осел!

Ольга Мик. Ні, я дуже люблю його, він прекрасна людина. Микольцю, сядь біля мене.

Глух. Навіщо? (Сідає).

Ольга Мик. (Обнімаючи його тихо). Чи тямини Воробеві гори?

Глух (обнімаючи її) Оль - Оль! — Правда, ти будеш вразювати?

Ольга Мик. Буду, мій милій! Ти тільки повір мене, не спілнися. Дозволь мені хоч трохи прийти до себе.

Глух. Алеж ти говорила, що не вмієш нічого робити!

Ольга Мик. Ти мене всього научиш. Ти мій розумний!

Глух. А ти будеш слухати? (Несподівано відштовхує її, бажаючи увільвитися від ньої). Ні, Оль - Оль! Не треба! Пусти мене! Я оцінь вічого не розумію! Деж правда? Олю, деж та проклята правда?

Ольга Мик. (сумаю). Правди на світі не має, Микольцю! (Знову пригортає його до себе, бажаючи поцілувати).

Глух. Брехня! Єсть! Єсть! (цілує). Єсть, Оль - Оль! (цілує).

Ольга Мик. Немає (цілує). Немає Микольцю!

Глух. Пусти мене!

Ольга Мик. Ні!

Глух. Пусти мене!

Ольга Мик. Ні. Ні. Ні! (цілує його).

Глух. (аривається) Ні, то неможливо! Оль - Оль! Залиши мене, бо я з ума зійду!

Ольга Мик. (здоволяє його й обнімає) Куда ж ти? Ні, ні, обйми мене! Я люблю тебе. Я люблю тебе!

Глух. (обнімає її та дивиться просто у вічі): Оль - Оль! Мое кохання, чи це правда? Правда, що ти любиш мене? Правда, що я дивлюся у твої вічи? Що та знову зі мною, мое щастя, моя краса?

Ольга Мик. Правда! Правда! Всьо правда мій милій!

(Хтось стукає у двері).

Ольга Мик. Стрівай, мабуть хтось стукає.

Глух. Ні, я тебе тепер не пущу.

(Різкий стукіт у двері).

Ольга Мик. (вириваючись). Пусти, пусти, то мати. Іди щвидше. Опісля ми побачимося.

Глух. Чому ж мені відходити? Вона ж сьогодні сама переїрошуvala мене і... (кричить). Входіть! Прошу!

Евдокія Ант. (входить і згірдливим поглядом обирає студента) Оля.. а ви ще досі тут пане Глуховцев?

Ольга Мик. Він зараз віде. Милий Микольцю, послухай. (Веде його до дверей) Я зараз мамо, я тільки відведу його до кімнати.

Глух. (виризаючись) Прошу вас не турбуватися! Я сам! (Бистро виходить).

Ольга Мик. (запамусє руки). Пішов, Миколо, Микольцю! Вернися!

(Паде на крісло і плаче).

Евд. Ант. (з погрозою). Оля, а це що за драми?

Ольга Мик. Всё, всео пропало. Я непобачу його більше... моого голубчика. І нікому мене пожаліти..

Евд. Ант. Олч, зараз меві умийся і поправ волося. Що це за драми? Га? Дітвак! Студентина! Чи ти чуєш? Я мені зараз не підеш і не умився, то... Оля!

Ольга Мик. (грубо). Чого кричите? Бачите, що йду. (Втирає сліози і виходить за перегороду).

Евд. Ант. Швидше, швидше, Олю! Він тільки заїхав до фризієра і зараз буде тут.

Ольга Мик. Ви знову забрали мої шпильки? Скільки раз я говорила вам? купіть собі сами і прикрашуйтесь до скочу. (З ненавистю). Також!

Евд. Ант. Скажіть, будь ласка, незвільно взяти одної шпильки! От краще збирай свої суконки і не розкидай по кріслах. Що ж, чи ходити мєні, розпустивши волоса, як Офелія?

Ольга Мик. Відьма!

Евд. Ант. Що? Як? Ти про кого?

Ольга Мик. Відьма!

Евд. Ант. Прошу тебе замовчати! І то називається інститутське виховання? Вуличниця! Дрантя!

Ольга Мик. А чому ви мене продали? Як би не ви, то не була б вуличницею! Відьма, чорт!

Евд. Ант. Продала? Хто ж тебе таку купить! Таких як ти, ва вулиці повно волочиться.

Ольга Мик. Мамо!

Евд. Ант. Ну? Я слухаю вас, моя донечко. (Хтось стукає голосно в двері. Обидві жінки мовкнуть).

Евд. Ант. Донечко, Олю, полковник! Спішися, дитя мое. Прошу! Entrez monsieur!

Фон Ранкев. (входить у цивільному одязі). Тут?

Евд. Ант. (розвітваючи) S'il vous plait. Прошу. Яка є щаслива, полковник! Сподіюсь, що ваш хорій, не небез-

печно. Я так богато наговорила Олі про вас, що вона бідна чекає і не може дочекатись вас. Оля, дитя мое, ти знаєш, хто прийшов?

Фон Ранкен. Ви сказали... поважана пані добродійко, Евдокія Григорівна..

Евд. А нт. (присідаючи). Антоновна, полковнику.

Фон Ранкен. Евдокія Антоновна, що ви живете в кімнаті п'ятьдесят четвертій, а в дійсності ваше число п'ятьдесят друге.

Евд. А нт. Невже? Це страшна помилка.

Фон Ранкен. Так, треба бути уважнійшою. І прошу вас добродійко, не називавати мене полковником, а просто пан фон Ранкен. А де ж Оля, не знаю як даліше?

Евд. А нт. (молитовно). Називай ге її Олею, пане фон Ранкен; вона у мене це таке дівча... Оля на тебе чекають. (Вхолить Оля Мик. міцно напудрована; мовчки протягає руку)

Евд. А нт. Позвольте представити: моя донечка Оля Які чарівні парфуми, але ти не знаєш того запаху?

Фон Ранкен. Peau d'Espagne. Міло мені вас пізнати, Ольга..

Евд. А нт. Оля, полковнику, Оля!

Ольга Мик. Я також дуже рада.

Фон Ранкен. Як собі пригадую, я мав щастя служити з вашим батьком в одному полку.

Евд. А нт. Так, так, пане фон Ранкен. Він так багато мені про вас розказував.

Фон Ранкен. Ну, ледви; я тоді тільки що вступив до війська і ваш муж мене не знав. Але я тямлю його, так... так. Була гідна людина, але грав в карти... Не так Евдокія Григоровна?

Евд. А нт. Ах не згадуйте пане фон Ранкен, це такий жах. Олю! Ну, щож ти мовчиш, мила моя? Чому гостеві не подаш чаю? Не треба бути такою несмілою, дитя мое.

Ольга Мик. Хочете чаю?

Фон Ранкен. Ні, я не пью чаю. Але як позволите, я попрошу вашу матір.. ось гроші... Евдокія Григоровна, двайся п'ять рублів, сподіюсь що вистарчить?

Евд. А нт. А, безумовно, полковник! Мені просто соромно..

Фон Ранкен. Ну, ну, залишіть! Ми Олю, будемо скромні, чи так? Ви чого хочете Олю? Будь ласка, не стискайтесь..

Ольга Мик. Як хочете, мені всео одно.

Евд. А нт. Моя дівчинка любить лікер, пане фон Ранкен. Така ласунка.

Фон Ранкен (нажмурившися) Лікер? Тоді того не вистарчить.

Евд. Ант. Ах, Боже мій! Розуміється, що тоді можна наливочки, Олю, таж ти паш наливку!

Фон Ранкен. Як хочете добродійко. Але тільки я найпростійше, я не люблю тих делікатесів, від них тільки жолудок псуються. Не так Олю? Ну, візьміть так печенью, візьміть курятко.

Ольга Мик. Сальцесону візьміть... мамо...

Фон Ранкен. Безумовно, можна сальцесону, хоч я лікар не радив-би вам псувати ваш молодий жолудок.

Евд Ант. Можеби Олю, сардинок?

Ольга Мик. Яж вам казала сальцесону.

Фон Ранкен. І напитків, хоч я взагалі не пью, але для такого милого знайомства, чи не так Олю? Будемо як діти! (Сміється). Не думайте Олю, що, як я по вигляді дещо строгий, то не вмію бавитися. Ні, я дуже, дуже умію веселитися.

Евд. Ант. Ах, так, Олю. Я тобі забула сказати, що Попозови мене клькали ночувати. То наші гарні знайомі, пане фон Ранкен, прекрасна сім'я. Ти не будеш дівчино скучати?

Фон Ранкен. Надіюсь, що не буде. Правда Олю?

Ольга Мик. Ідіть мамо, ідіть; а то зачинять склени.

Евд. Ант. Ах, Боже мій, я забула про ті дураї розпорядки.

Фон Ранкен. Чому дурні? Таж всякому потрібний спочинок, добродійко.

Евд Ант. Я в тій хвилині. Зараз!

Ольга Мик. У вас опять шапка на боці, поправте мамо.

(Евдокія Ант. виходить).

Фон Ранкен. Дайте мені вашу руку, Оля. Які ви скромні. Ви завжди такі?

Ольга Мик. Завжди.

Фон Ранкен. Я дуже люблю скромних. Ну, але безумовно, не у всіх видах життя. Вірочім із ваших віч, я бачу, хоча скриваний, але такий живий огоньок... — Чи так Олю? (Цілує її руку). А нігти у вас не цілком чисті, ще на гаразд, нігти треба чистити...

Ольга Мик. Як вас називати?

Фон Ранкен. Називайте Едвардом, просто Едвардом!

Ольга Мик. О, яке гарне ім'я.

Фон Ранкен. Не правда? Так, ім'я гарне. Але чому ви не усміхаєтесь, Олю? Усмішка молодих уст, то так приемно... Ви вмієте слівати?

Ольга Мик. Дещо вмію.

Фон Ранкен. О, це дуже гарно. Я так люблю, щоби мені в таку пору співати! Ви не знаєте того романса... впрочім про романси опісля... А спершу про деякі інтімні, дуже інтімні справи... Ви позволите! Я буду дуже обережний мої дівчиако і ні в якому разі... Чи ви говорите по французьки?

Ольга Мик. Ні, дуже мало.

Фон Ранкен. Ах, як жалко! А я підозрівав, судячи по мові матері, але впрочім це не важне. Російська мова також гарна, правда? Олю!

Ольга Мик. Не знаю про що ви хочете говорити, мені мати казала...

Фон Ранкен. О, ні, ні. Ваша мати трохи екзальтована жінка, у ньої дещо представляється цікком не так, як в дійсності. Деякий часік у висновках... чи не так Олю?

Ольга Мик. Будь ласка говоріть. Я нічого не розумію.

Фон Ранкен. Бачите, дитя мое... мое становище... Ви відомо, що я лікар, що я дуже, дуже відомий у широких кругах публіки... а крім того я маю дві дочки, обидві дівчата, і мені було дуже несприємо... Ви розумієте?

Ольга Мик. Ні. Чому ви говорите про дочки; як в мені діло до них?

Фон Ранкен. Так, так. Я вас розумію. Але одначай на днях виходить заміж і мені буде дуже немило... Будьте зі мною щирі, дитя мое... я вас прошупу... я вкінці вимагаю, як лікар. Ви розумієте?

Ольга Мик. Чому ви мучите мене? Що я повинна розуміти?

Фон Ранкен. Не хвилюйтесь, не хвилюйтесь, то шкодить. Ви може боїтесь вченої матері? Але даю вам слово, що це останеться між нами і ви дістанете спільки, як би все було в порядку... Не так Олю?

Ольга Мик. Але чого вам треба, говоріть?

Фон Ранкен. Скажіть, ви не...

(Нахиляється до уха і щось шепоче).

Ольга Мик. (Відмакується руками) Ні, ні, ні! Господи, яка погань!

Фон Ранкен. Одначе здоровля, дитя мое...

Ольга Мик. (затикає уши). Ні, ні, ні, мовчіть, я не хочу слухати вас.

Фон Ранкен. (великодушно). Я вам вірю! Я каж ти найвна Олю! Що це за сліззи! Ай, ай, ай! Треба осушити мілі оченята. (Цілує). Не так, Олю?

Ольга Мик. Коби швидше мати...

Фон Ранкен. Вам хочеться їсти? Зараз — зараз буде дівчинка їсти. Там будуть такі речі, смачні, смачні. Наприклад сальцесон. Не так Олю? Але можеби так в неприсутності матери, ви дещо заспівали?

Ольга Мик. А ви що хочете?

Фон Ранкен. (підвімає руки). Тільки прошу вас, не циганські. Як жалко, що ви не знаєте німецької музики! Тож ми Олю через „ти“, не так? (обнімає її).

Ольга Мик. Залишіть. Зараз матери прийде.

Фон Ранкен. Ну, матери!

Ольга Мик. Краще я буду співати. Ви ж хочете?

Фон Ранкен. Я хотів би, чарівна фея, щоби ви мені заспівали один німецький романс. Це такий тужливий, такий зворушаючий романс.

Ольга Мик. Я не вмію по німецьки. Як хочете, я вам заспіваю:

„Не чути ні слів, ні зітхання“?

Фон Ранкен. Це сумне?

Ольга Мик. Так, дуже сумне.

Фон Ранкен. Ах, будь ласка! Прошу вас. (Сідає вигідніше). І так, Олю!

Ольга Мик. (співає)

„Не чути ні слів, ні зітхання,

З тобою ми все мовчаливі.

Неначе над гробом схиляються іви...

Ев док. Ант. (входить із клуночками, за нею хлопчина вносить більші клуники) Ось і я! Ах, моя птачко, як ти розсівалася!

Фон Ранкен. (зіймає руки) Який бенкет, який бенкет!

(ЗАВІСА).

ДІЯ IV.

(Та сама кімната. Вечір. Не має нікого. Одчиняються двері, а з освіченого коридора входить Евдокія Автоновна, обвантажена клунками. Вона якась ціла розгріана, зле причесана, трохи сиве волосся вилазить з під шапки; вона задихана. Вслід за нею йде молоденький офіцер, невисокий, дуже повний і трошка пиячий; також навантажений клунками).

Офіцер. Мамо, що це таке? Це ж неможлива ріт матусю! Я рішучо не в силі того зрозуміти, матусю!

Евдокія Ант. (запалюючи дрожачою рукою лампу) Зараз. О, зараз, Григорій Іванович. Всё буде. Сюди, сюди клунки, на фотель.

Григорій Іванович. Ні матусю, слово чести, ще не можливо! Я так гарно вистроївся, а вона нагло взала, тай утекла. Я виходжу із торгівлі, а її не має. Ні, мамо, ще нетактовно! Ваша Оля дуже мила дівчина, але слово чести, то нетактовно!

Евдокія Ант. Ах, вона така скромна. Вона зараз прийде, Григорій Іванович, вона тільки на хвилину.

Григ. Іванович. Я зовсім приладився, довний олушевлення! Прагну товариства і свігла — і щож? Що я найшов? Порожню кімнату і розвалений фотель, на якому годі сидіти? Мамо, це недопустимо!

Евдокія Ант. Поки що ви випийте чарочку коняку, Григорій Іванович. Я зараз прийду із нею, я знаю де вона.

Григ. Іванович. Я сам? Ніколи в житті! Ви мене матусю зневажаєте; я можу пити тільки у добірному товаристві. Але яке розчарування, матусю!

Евдокія Ант. Ах, мені так прикро, Григорій Іванович, що я мов убита. Яка дурна дівчинка! (надумавши) Ах, ось що Григорій Іванович: тут в сусідній кімнаті є у нас гарний студент. Такий славний хлопчина.

Григор. Ів. Що? Студент? Матусю, чому ж ви мені того не сказали раніше? Я вас матусю озолочу! Я так студентів люблю, я так прагну їх освіченого товариства і щож? У неї під боком студент; а вона мовчить! Покличте його сюди, негайно покличте!

Евдок. Ант. Ах, він такий соромливий; я не знаю, чи він згодиться зайти сюди? Як би ви, Григорій Іванович, погрудилися самі...

Григ. Ів. Котра кімната?

Евдок. Ант. Сімдесят четверта.

Григор. Ів. Слухаю! Прилагодьте випивку та закуску, матусю.

(Виходить. Евдок. Ант. готовить закуску, вибирає із хліба родзинки та поїдає солодощі. Її голова трясеться).

Евдок. Ант. (бурмотить) Погань, дівчина! Бігай для неї, так. Чи у мене ноги куплені? як умру — тоді побачиш. Дівчиака! Дранта! Пустила одного, а тепер другого... Також дурак: — „матусю“. Якби я твоя матуся, я би тобі показала: Собака! Деж я її буду шукати? Га? А мої ноги не куплені, ледви ходжу. Дранга! А лікер гарненький! (Співає по французьки, але задикається). І до чого довела свою матір, безвестидниця! Дихаги не можу. (Опять пробує співати і задикається) Ну, й не треба. Також дурак: „матусю!“ Тиб послухав, як я співала. Краще твоєї Олі! Втомилася я. Кругом такі скоти, такі скоти! Або той полковник Фон Ранке — „рано кладуся спати“ „добродійко“ змучив дівчину, а за те — позвольте десять рублів. Собака! Таж я служниці більше плачу. Мені треба би якісь води пiti. А, ну вас всік до чорга!

(Входить легкі підліткі Глуховцев Й. Онуфрій; за ними Григор. Іванович).

Григор. Іванович. Прощу, прошу до нашої буди. Панове, я такий щасливий! Я так безумно щасливий, що аж, так сказати, в глибинах безодні найшов жерело освіти. Матусю, тут не один, а два!

Евдок. Ант. Ах, яка я ръда пане Глуховцев! Я воживаете? Чи давно дістали листи із дому?

Глуховцев. Витайте! Щож Онуфрію, підем, чи ні? Всю одно де пiti!

Онуфр. (тихо) А скандалю, Маколо, не буде?

Глух. Ну, деж там!

Онуфр. Уважай, а то краще вернімся.

Глух. Алеж ні, чого чіплюєшся?

Григор. Іванович. Онуфрій Петрович; Микола Миколаєвич, прошу! Розгостігься панове.

Онуфр. А як навпаки, то буде гаразд. Онуфрій Миколаєвич і Микола Петрович. А ви мабуть Григорій Іванович?

Григорій Іванович. (салютуючи) Підпоручник Миронов, маю честь представитись. Я з глухої провінції, з пропasti незнання. Прагну науки, товариства, світу.

Онуфр. А конячку? Тут я бачу щось, ніби коняк, як що орган зору мене не вводить в блуд. Варочім орган нюху потверджує, що то коняк.

Григор. Ів. Матусю, якож тут розмова! Ви можете в тому що небуть зрозуміти? Ах, панове студенти; Я так безумно щасливий, що стрінув вас! Не уявляєте собі, як я стужився за добрым товариством і гарною розмовою.

Евдокія Ант. Я зараз вернуся, Григорій Іванович.

Григор. Ів. Ах, так. Ну, безумовно, безумовно. Скажіть їй матусю, чого вона боїться? Таж я не вовк і не зомок. Тащіть її сюди, матусю.

Глуховцев. Кого? Ольгу Миколаївну?

Григорій Іванович. Так, Олеаньку! Вона така дівчинка, я думав, що вона курсистка, слово честі! Може вам матусю треба на візника? Погана погода. Ось, мате! (Витягає з кишені дрібний гріш і дає їй) Візьміть візника матусю.

Евдок. Ант. (манерно) Ах, Григорій Іванович, це вже зовсім зайве!

Григор. Іванович. Дрібниця матусю, дрібниця!

Глух. Беріть, коли дають.

Евдок Ант. Пане Глуховцев, як ви думаєте? Чи завжди треба брати, коли дають? Гаразд, візьму. Спасибіг вам друже за гроші, а вам пане Глуховцев за раду. Adieu mes enfants. Лечу, лечу!

Онуфрій. (хапливо) А мені здається, що ви, Григорій Іванович, добра людина.

Григ. Ів. Я? Ах, Онуфрій Миколаєвич! Мій друже одинокий; як до вдачі також студент; таж то (показує на мундур) одно недорозуміння судьби, гірка іграшка долі.

Онуфр. Скажіть, який дивний випадок і навіть трагічна подібність. Яж, по вдачі, людина цілком неплоща!

Григор. Ів. (в захопленні) Та що ви!?

Онуфр. Клянусь Геркулемом!

Григор. Ів. Вищемо. Онуфрій Миколаєвич!

Онуфр. Дуже радо, Григорій Іванович!

(Здоровкаючися).

Григор. Ів. За нашу вдачу!

Онуфр. За вдачу!

Григор. Ів. А ви що, товариш! Чірочку горілки, ні? Ось ікра, я сам в охотній торгівлі брав. Яка краса та ваша охотна торгівля!

Глух. Я кращеб коняку.

Онуфр. Коняк, Миколо, п'ється із чарочки, а не із шлянки.

Глух. Душа міру знає.

Григор. Ів. Цілком справедливо. Предивно, вірно! У мене товариш є, так ве може також інакше, давай, говорити, Грицю, шляночку! Коли душа горить, то її брате із наперсточка не заллеш.

Глух. Правда!

Григдр. Ів. Випемо, Онуфрій Миколаєвич!

Онуфр. Дуже радо, Григорій Іванович! Чи ви давно були ласкаві приїхати?

Григор. Ів. Перед трома днями. Осліплений! Роздавлений! Оголомшений! Ви, панове студенти, вже привикли до Москви, а я, як поглянув на всю ту роскіш, культуру, на всі її плоди знання — мені по підбородку покотилася слюза. А той Мінін? А Пожарський?

Онуфр. Ви вже були де небудь?

Григор. Ів. Як жеж? Всюди... боярські палати Романових... Позвольте, тут на папері у мене все записано. (шукав в кишені) Ні, не те! Ах, чорт! Куди ж я її подів? Чи ве віддав матусі замість трох рублів?

Онуфр. А що це у вас за трамваєвий білет, Григорій Іванович? Для колекції?

Григор. Ів. Пережовую. Треба буде показати. Ах, ось він, слава Богу! (читає) Третяківська галерея... Ах, яка роскіш! Наприклад Рєпін! Храм Спасителя! Театр Омон. Музей Румянцева.

Онуфр. Ага. І в Омоші устигли бути. Ну, як?

Григор. Іван. Онуфрій Миколаєвич, ви може смієтесь надімною, а я, ій Богу, тим всім так зворушений, як знаєте, три ночі не спав. Тілько тим і час замічаю, що ранками вмиваюся і плю горілку, а вночі плю лікер і Шато Марго. І коли я вмиюся і сідаю за горілку, то я це називаю початком життя. Випем за нове життя!

Онуфр. Я дуже радо, Григорій Іванович. Ви мені дуже подобаетесь. З вами можна прекрасно випити. Де-жто того не розуміє, Григорій Іванович, але на мою думку приемна піятька зачинається аж третього дня. Щоби душа розговорилася, треба її підготовити, а не так, зразу: на тобі сюрє, чарку горілки і говори! —

Григор. Ів. Правда. Ах, яка дивна правда! Випемо, Онуфрій Миколаєвич, на брудершафт.

Онуфр. Трохи зазчастно, але у предбаченню дальнього... я думаю приспішити природний розвиток подій. Правда Миколо? Що це ти так очі витріщив? — не витріщуй очі, брате, не треба. Через це ти стаєш схожий до печеноого рака.

Глух. Я радію.

Онуфр. Ну і радій, чорт із тобою. Я Миколе не люблю мазгаїв!

Григор. Ів. Готово! Прощу!

(Встають, їй урочисто піуть ва брудершафт: вони через руки тричі цінуються, спльовують на бік і лаються).

Онуфр. Григорій! Ангел!

Григор. Ів. Онуфрій! мій приятель!

Глуховцев. (находить в кутку офіцерську шаблю і пробує) Це Ваша?

Григор. Ів. Та? Так! Тільки обережно товаришу, бо вона вигострена!

Онуфр. Залиши Миколо! Я не люблю, коли діти беруть до рук що небудь гостре.

Глух. Григорій Іванович, покажіть прийоми.

Григор. Ів. Я з насолодою товаришу!

(Став, хитаючись, в позицію і показує шаблюкою прийоми бою).

Онуфр. Здорово!

Григор. Ів. (дещо задихавшися) Я Онуфрію, два рази уже дістав, один раз шаблюкою, а другий кулею із револьвера. Ось поглянь, брат, які часи. Що, здорово?

Онуфр. Здорово! Ти Грицю не думай про мене зло; у мене також є своя шаблюка, такий толедський кинджал. І коли я живу в тихій сім'ї, то вим копирай у самоварі. За це в тихій сім'ї мене дуже люблять.

Глух. А ви де познакомилися з Ольгою Миколаївною?

Григор. Ів. З якою Миколаївною? Ага, з Оленькою? Та в Омоно товаришу. Вона там вчера гуляла з матусею. Яка китиця роскішних жінок! Який світ! Яке товариство! Але я вчера був трохи підпитий. Стрівай, чи я вчера був у циганів, чи не був? От, історія! Ні, то передучора. Всю брате повплуталося! Вчера, вчера! Ах, як вони співають, Онуфрую!

Онуфр. Мені та матуся не подобається, хай вона лопне тричі.

Григор. Ів. (переконано) Погань! І навіть Онуфрію не кажи, то вона страшна погань. А дівчинка гарненька і цілком до неї не схожа. Навіть жалко.

Глух. Жалко?

Онуфр. Жаль, мої діточки, то шкідливе почування. Таи сказав Заратустра.

Григор. Ів. Правда, а хто то такий Заратустра?

Глух. Мудрець.

Григор. Ів. Я люблю мудрів. (Схиляється і пе-
же) Ог, скажіть мені товариші, я вам поставлю одне дуже
важне питання для життя людини: — Чи є Бог, чи його
нема? У вас в полку говорять..

(Короткий стукіт в двері; входить Евдокія Ант.
з Ольгою Мик.)

Евдок. Ант. (задихавшись) Ог і ми! Вона була
в товаришки, заходила ва хвилинку за нотами. Олю, моя
мила, ти із всіма знайома?

Ольга Мик. (ізза передпокою) Позвольте мамо хоч
роздянутися.

Григор. Ів. (заглядаючи в передню) Моя мила Олю,
що ти задумала? Яка дивачка! Налякалася? Ну, віщо,
віщо, роздягайся! Підемо скоріше, я тобі покажу — тут
такий славний народ! Панове, позвольте представити:
Оля...

(Ольга Мик. не сподіючись стріннути Глуховцева ві
Онуфрія, робить налякано крок назад. Студенти мовчкі
вигаються, а Глуховцев цілує її руку).

Ольга Мик. Я не знала, що ви у нас; мамо, чому
ви не сказали мені?

Евдок. Ант. Ах, Оля, я хотіла урядити тобі ма-
женьку несподіванку.

Григор. Ів. Я дуже щасливий; таке щастя. Таке
товариство! Панове, стіл на середину! Алеж матусю,
розгостіться! Що там? Тут таке одушевленій, така радість.

Онуфр. Треба фіашки зняти, а то побуються.

Григор. Ів. Добре булоб так самоварчик! Ма-
тусю, для повної каргини! Онуфрію, ти випеч чаю?
З медом, га? Так гарно, намеранувшись.

Евдок. Ант. Ах, який чарівний характер! Зараз
буде самовар.

(Виходить. Григорій Ів. та Онуфрій приготовляють
стіл. Ольга Мик. і Глуховцев стоять при дверях).

Глух. (до Ольги Мик.) На віщо ви праїшли сюди?

Ольга Мик. (благально) Миколо, Боже мій, ти
мий..

Глух. Ти навіщо сюди праїшла?

Ольга Мик. А ти Миколо, чого сюди праїшов?
Я боюсь тебе.

Глух. Щоби тебе бачити — таж я люблю вас. Ви
тимите Воробеві гури?

Ольга Мик. Не муч мене, Коля, яж втекла від нього;
я не хотіла.

Глух. А опісля знов прибігла! Захотіла?

Григор. Ів. Готово! Прошу! Ні, ні Онуфрію, ти біля
мене, я не розстануся з тобою. А ти Олюсю сюди ліворуч.

Що? Перестудилася миленька? У тебе такі холодні руки. Нічо, мила, вип'ємо і зараз всьо промивє. Боже мій, яка роскіш!

Онуфр. Так, цілком, як в ліпших домах.

Глух. Ти, Онуфрію про які domi говориш?

Онуфр. Ах, Миколо, я боюся, що тобі коняк поїздить; я тобі казав, що із шклявки не можна виги.

Глух. (голосно) Про які domi говориш? Я питаю тебе.

Ольга Мик. Дайте мені цукорків, Онуфрій Миколаєвич.

Глух. Передай, Онуфрій! Ольга Миколаївна дуже любить солодощі.

Григор. Ів. Всі дівчата люблять солодке. Іж, їж Оля, цукорків стане, а як нестарчить, то ще візьмем. В Москві чудесні цукорки, Онуфрію я вже взяв 5 фунтів, щоби завести до дому, але мабуть забув у циганів.

Евдокія Ант. (входячи) Ось і самовар несуть. (Ображено) А меві місце не залишили; не гарно молоді люди, треба старих шанувати.

Григор. Ів. Матусю, та що ви! Як можна без вас? Товаришу, посуньтеся трошки.

Евдок. Ант. Яке приемне сусідство, Пан Глуховцев.

Ольга Мик. (тихо) Григорій Іванович, будь ласка, дайте їй чарку коняку, вона дуже змерзла. На дворі така студінь...

Григор. Ів. Ну, необхідно. Матусю! Коняк. Фіншампан!

Глух. Кажуть, що в товаристві шептати не прилично.

Онуфр. Ах, Миколо — як ти гарно вивчив добрий тон, раджу тобі купити лякеровані черезики і відкрити школу танців.

Евдокія Ант. Пан Глуховцев зовсім не схожий на учителя танців; учителі танців завжди такі веселі, такі елегантні, а пан Глуховцев дуже, дуже мрачний молодець.

Григор. Ів. Мрачний? Яка мрачність? Тут матусю таке одушевлення, душа говорить з душою і в небесах співають птиці. Вам матусю треба гордою бути, що ви в такому товаристві, де царствує світло розуму і молодо знання. (зі слізами) Мамо, чи ти розумієш, що значить блузка, студенцький муандур? За твоє здоровля Онуфрію. Давай пощілуюся!

(Готелевий слуга в замазаному плащі вносить самовар)

Ольга Мик. Петре, поставте самовар на той столик.

Григор. Ів. Петро! Петруся! На тобі брате чарочку, випий!

Петро. (мрачно) Нам не можна.

Онуфр. А ти Петре удавай, що можна!

Григор. Ів. Ну, ау удавай Петре швидше. (Петре відвернувшись виївиав) Спасибіг! (відходить).

Евдок. Ант. (манерно) Дайте мені шоколадку, я так люблю шоколаду.

Онуфрій. Яка прекрасна дитиночка! На тобі дитинко шоколадку, на!

Евдокія Ант. Мерсі!

(Жадібно кидається на солодощі і напитки, але п'є тільки наливку і лікер)

Григор. Ів. (співає) Неначе ті хвилі дні наші минають...

Онуфр. Брешеш, як Блохін Грицю! Покажімо юому Миколо: Буде дутися, брате. Життя коротке, а горівки богато!

Григор. Ів. Мій товариш! Тож такої хвилини я чекав з двайцять літ. Студенці пісні! Господи, тож ніхто не повірить, як я зачну розказувати! Пошануй мене, змілуйся товаришу! (До Онуфрія). Що, він гарно співає, га?

Онуфр. Гаразд, зачинай Миколо!

Глух. (голосно) Онуфрію, ти тямин Воробеві гори?

Онуфр. Миколо, як би я тямин усі місця, на котрих, я против слезу, то моя фантазія перемокне. Досить дурачитись! Співай! (співає).

Бистрі мов хвилі життя всі хвилини...

Григор. Ів. Життя всі хвилини...

Глухов (взуро дивлячись на Ольгу Мик).

...Що день то коротший в могилу наш путь...

Хором: Налий же....

Григор. Ів. Мамо, які слова, Ви тільки вслухайтеся. (співає знов).

Глуховцев. (протягає руку до Ольги Мик.) За здоровля!

Ольга Мик. Я не хочу пити!

Глух. Шкода! В нашому товаристві так не можна.

Онуфр. (співає) Умреш... Похороняйт...

Григор. Ів. Тебе вже не стане...

Глух. (дивлячись на Ольгу) Не підеш з друзями та мед вина пити...

Хором. Налий же мій друге, бо ранок як встане, як знає, чи будемо жити...

Евдок. Ант. Що це ти не співаєш Оля? У неї таий прекрасний голос Григорій Іванович.. Я завжди мріяла о консерваторії для неї...

Ольга Мик. Отріть собі уста мамо; ви цілком замазалися шоколадою.

Григор. Ів. Оля, чому ж ти справді не співаєш? Гічого не пеш? Це не можливо! Мамо, снажіть їй, що то

не тактовно. Тут такий народ. Випій Олю, солоденького.
Ольга Мик. Я не хочу; мене голова болить.

Глух. Пий!

Григор. Ів. Ну, чому ж так, товариш? Вона і так випіє товариш. Пий Олењко!

Глух. Пий! Всі простутки п'ють!

Евдок. Ант. Що? Як ви сказали, пане Глуховцев?

Онуфр. Залиши, Миколо! А то я зараз піду!

Глух. (стукотить п'ястуком об стіл) Пий, проститутка!

Онуфр. (хапаючи його за руку) Залиши Миколо! Дай спокій! Ти збожеволів?

Евдок. Ант. Дігвак. Грубіянин! Як ви смієте? Я не позволю, що би ви зневажали мою дочку!

Глух. Мовчи,стерво!

Ольга. Мик. Мамо, мамо мовчіть! Миколо, Микольцю, скаменісь!

Евдок. Ант. Я не позволю! Що це таке? Вдерся в кімнату і зневажає! Офіцер, хоч ви обороніть жінку!

Онуфр. (спилюю) Сиди, Грицю!

Григор. Ів. Позволь Онуфрій! Не перешкаджай! Слухайте товаришу, де не по студентські! Навіщ зневажати жінку? Це дуже нетактовно. На вас мундур, молодий хлопче!

Глуховцев. (встаючи) А ти хто?

Ольга Мик. Микольцю!

Онуфр. Алеж сиди, Грицю!

Григор. Ів. (вставає) Я, то є, якже? Що ви хочете тим сказати? Хто вам дав право говорити через „ти“?

Глух. А ти хто? Говори?

Григор. Ів. Прошу мовчати!

Глух. Ти падлюка!

Григор. Ів. Що? (кидається на Глуховцева, але його здержують) Повтори! Пустіть мене!

Глух. Падлюка, чуєш? Говориш про честь, про жаль, а сам кудиущ дівчину?

Григор. Ів. (задихавшись) Що? Що? Пустіть мене, я вам кажу! Руки проч!

(Суматоха. Крик. Евдокія, Ант. кричать: „Геть, геть! і лізє до Глуховцева; той відштовхує її, вона паде на фotelь)

Евдок. Ант. Убив мене! Спасайте! Убив мене!

Григор. Ів. (вириваючись) Пустіть, я кажу вам! А... а... а... чорт! Ну, тепер поговоримо! Що ви сказали?

Глух. А ось що! (бистро відскакує і халає шаблюку) Ну, ходи!

Онуфр. Миколо! Кинь! Кинь!

Ольга Мик. (Кідається до Глуховцева) Миколо! Схаменися! Схаменися, що з тобою?

Глух. (махает шаблею над головою) Уступись! Зарубаю!

Евдок. Ант. Ратуйте, ратуйте! убив!

Онуфр. Та замовчи ти, клячо!

Григор. Ів. (шукав в кишенні і бурмоче). Ага, так ось що, засідка! Ну, почекай, почекай!

Глух. (до котрого ніг прищепилася Ольга) Не перешкаджай, чуєш? Мені його треба! Пусті, а то зарубаю!

Григор Ів. (виймає револьвер) Ага! Ось воно! (мирить револьвером до Глуховця). Ну, як ви там... дівчина, сковайте головку, бо можу ошибнутися.

Ольга Мик. (майже в розпуші) Ні, ні. Убийте убийте!

Онуфр. Ви збожеволіли, товариш!

(Ловить з заду офіцера і кидає його на підлогу. Боротьба. В свою чергу Ольга Мик. міщаючи Глуховцева, відбирає від нього шаблюку)

Глух. (сидіє на крісло і безсило закриває очі руками) Оля, Оля, що ти зі мною зробила?

Онуфр. (здихавши, віднімає револьвер в гору). Візьміть револьвер, візьміть револьвер! Ти стара чортіде, швидше!

Григор. Ів. (вириваючись) Ні, стрівай!

Онуфр. Ольго Миколаївно, ви...

Ольга Мик. Зараз, зараз!

(Хапає револьвер і біжить з ним у спальню).

Глуховцев. (хитаючи головою) Оля.. Оля!

Евдок. Ант. Ах! Ах! Ах!

Онуфр. (встаючи) Ну, досить Грицю, повалялися і годі! Вставай брате!

Григор. Ів. (скажено) Це засідка! Всі разом! Дарай револьвер!

Онуфр. (обвімаючи його) Ну, Грицю, голубчику, плюнь ти на ту справу, жадної засідки не має. Просто дітвак напався. Бачиш, бачиш, як спустив віс.

Григор. Ів. Ні, але яке він має право?

Онуфрій. Ну, панай! Будь Грицю великомудріший. Також він дітвак.

Едок. Ант. (приходить до себе) Геть! Пане Глуховцев, я прошу вас залишити мою кімнату негайно (гірко плаче) За що? За що? Господи! ціле життя... Пониження. Хто вам дав право? Оля, хто їм дав право над нами нещасними... Оля! (плаче).

Григор. Ів. Ні, Онуфрію, він повинен перепросити я не можу того так залишити. Так. Я вимагаю п'ятерошення.

Ольга Мик. Він зараз перепросить! Микола, мій дорогий!

Онуфр. (підходить до Езд. Ант.) Ось, що матусю, ви ідіть звідсіль. І Олю заберіть, щоби не вийшло ще дещо. Бачите, які вони обидва вояовничі. Я втомився, начеб мавеврахи командував.

Евдок. Ант. (плачє). Куди ж я піду? На вулицю опять? я і так ледви ноги волочу Куди ж ви мене гоните?

Онуфр. Ідіть до нашої кімнати, але тихеєнько, щоби Микола ве замітив.

Григор. Ів. Онуфрій Миколаєвич, я чекаю.

Онуфр. Не спішися! Дай йому віддихнути, випий покищо чарочку!

Григор. Ів. Ти шляхотна людина, Онуфрію, ти розуміш, що я не можу того так забути.

Онуфр. Я Грицю розумію, якже не розуміти? Ось що Олењка (тихо) візьміть вашу матір і гайда до нашої кімнати і ночуйте собі, там є два ліжка, а ми тут. Таке changez vos places.

Ольга Мик. Я не можу залишити його. Я боюся того сфріера.

Онуфр. Та неважек ви не розумієте, що це все від вас. Ідіть! А я тут так зараз заговорю, що забуде про вас.

Ольга Мик. Голубонько! (тягне матір) ходім матусю, ходім!

Евдок. Ант. (плачє) Куди ж я піду? (Іде, хитаючись, не бачучи дороги. Ольга Мик. веде її і бистро цілує руку Онуфрія).

Онуфр. Ольга Миколаївна, що ви?

Григор. Ів. (майже плачути) Ні, за що він мене Онуфрію? Що я завинив? я до нього, як до товариша з однією сердцем, є він.. я ж приїхав у Москву, думав, що тут гарні люди, студенти.. а ви..

Онуфр. Він зараз Грицю, зараз. Слухай Миколо, як ти мені зараз не перепросиш Григорія Івановича, то ти свиня і я більше ніколи тобі не товариш. Розуміш?

Глух. Чого тобі треба?

Онуфр. Треба, щоби ти перепросив, ти паний і зневажив його.

Глух. Ну і зневажив. Ну і вибачте, перепрошу, але як ви мені всі остогиділи.

Онуфр. Грицю, чуєш, він перепросив! Ти чув?

Григор. Ів. Чув. І справді, ву його к чоргу! Дітвак! Смаркач! Випив дві чарки і впався. Тож як би, Онуфрію, ве ти, то я би його був застрілив як собаку, от і всьо.

Онуфр. Ех, Грицю, всі ми люди і собаку не треба вбивати, не надумавши. Повір мені: ти і він прекрасні

люде; а просто так: важка судьба і жорстокий збіг обставин (тихо) ти знаєш, таж він любить ту дівчину!

Григор Ів. Ось, дурак! чому ж ти мені не сказав того раніше? Навіщож мені здалася твоя Оля? Чи я за тим привівав? Тільки ти один, Онуфрію, розумієш мене. Поцілуй мене!

Онуфр. Дуже радо, Грицю! Ти, ій Богу, ліпший, ніж ти сам про себе думаєш! Миколо! Ходи пiti коняк!

Глух. Де?

Онуфр. Де, ось тут перед носом. Ти цілком брате розлімонився.

Григор. Ів. Послухайте товаришу, я ій Богу не зінав.

Онуфр. Чуєш Миколо? Іди поцілуй його!

Григор. Ів. Щож... як від широго серця, то я готов.

Онуфр. Як жеж не від широго? Ах, діти мої! Як я люблю спокій, сім'ю і порядок! В небесах благоволені, а на землі коняк із цукром та цитриною.

Григор. Ів. З тебе поет, Онуфрію! Ти напевно писеш поезії. Прочитай брате що небудь. Га?

Глух. (підходить) Де коняк?

Онуфр. Не дам, доки не поцілуюш. Чи тобі жалко губи, чи що?

Глух. Ну, гаразд! Не сердься на мене, товаришу. Давай поцілуватися!

Григор. Ів. І ти на мене не гнівайся. (Цілуються).

Онуфрій. Так, так. До згоди діти! Як жеж приємно тепер випити коняку — так буває тільки в романах. Ну, роман що? Роман белетристика, а це Грицю свяга дійсність. Випевмо!

(У дверах показується Ольга Миколаївна; Онуфрій дає їй рукою знак, щоби скрилася і вона скривається).

Онуфр. До чорта! Завтра зберу валізку і переїздаю в тиху сім'ю. Ось тут оголошення, тільки не знаю, що вибрати (читає з кишені вязку вирізок з газет). Тільки не знаю, Грицю, на чим спинітися. Тут є учитель німецького язика; як ти думаєш, учитель з німецьким язиком, це буде тиха людина, ні? Я думаю, що тиха, таж німецький язик серіозний, учений...

Григор. Ів. Так... я тобі простив; ми завтра, як уміємося, то сейчас підемо дивитись на собори. Тим мені будеш показувати.

Онуфр. Ну, щож! Можна і собори.

Григор. Ів. Ну, Чорт! я дуже, я безмежно щасливий! Мої дорогі, давайте говорити про Бога!

Онуфр. Е, Краще засліваймо, Грицю!

Григор. Ів. Можна! (співає, диригуючи рукою).
..Гей бистрі, як хвилі, життя всі години...

Глух. (скиляє голову на стіл і гірко плаче)

Григор. Ів. (зимахує руками над головою).

..Що два то корогшай в могилу наш путь..

Глух. (з журбою) Господи, навіть співати не вміш,
як слід.

Онур фр. (підхоплює).

..Що, день, то корогшай в могилу наш путь...

(У дверях показується Ольга Мик. Бліда, випруженна в перед, дивиться широко розкритими очима на запланованого Глуховцева).

Григор. Ів. та Онур фр ій, (співають)

..Налий же мій друже, я пю до краплини. Хто знає,
чи завтра ми будемо тут..

Ольга Мик. (кидається перед Глуховцевим на коліна). Голубе мій! Життя мое!.. (Ридає).

Григор. Ів. (зимахує руками над їхніми головами)

..Умреш, поховають тебе вже не стане..

Онур фр (іхор). Не підеш з друзями мед вина вже пить..

..Налий же мій друже...

5. Жовтня 1908.

(ЗАНАВІСА).

Список театральних п'єс, які можна набути у Віві „Русалка“, Львів, Куркова 10.

1) Гр. Марусин:	„Хоч раз його правда“	З. г.
	шутка на 1 дію, другий наклад	0·30 "
2) Д. К.:	„Неповелося“, фарса на 1 дію зі співами і танцями	0·30 "
3) Ле-ле:	„Перший голова Ревкому“, фарса на 1 дію зі співами	0·30 "
4) Ле-ле:	„Після рвту“, фарса на 1 дію зі співами	0·30 "
5) О. Бабій:	„Весна любов“, жарт на 1 дію зі співами	0·30 "
6) І. Сургучев:	„Осінні скрипки“, драма на 5 дій, переклад І. Стадника	0·80 "
7) Микола Айдарів; І. „Фіцлі-Пуцлі“, жарт сценічн. на 1 дію; ІІ. Побрехенька про 3 ловців.		0·30 "
8) А. гр. Фредро:	„Які хорі, — такі доктори“, комедія на 1 дію в перекладі І. Стадника	0·60 "
9) Леонід Андреєв:	„Життя Людини“ (Жизнь Человѣка), драма, в перекладі Федора Дудка.	1·00 "
10) І. Стадник:	„Він не заздрісний“, жарт на 1 дію.	0·40 "
11) А. П. Чехов:	„Медвідь“, шутка на 1 дію	0·30 "
12) М. Старіцький-М Степняк:	„Ніч під Івана Купала“, 1 дія	0·20 "
13) Ф. Гриневич:	„Сатирично-гумористичні монологи для сцени, ч. I.“	0·40 "
14) В. В. Білібін:	„Дракони“. жарт на 1 дію	0·20 "
15) М. Степняк:	„У Різдвяну Ніч“ сцен. карт.	0·30 "
16) Ф. Дудко: Гріх. драм. карт. 1 дія		0·20 "
17) В. Самійленко:	„У Гайхан Бея“, 2 дії	0·60 "
18) „Сатаха в бочці“, комедія зі співами, 1 дія		0·30 "
19) В. В. Білібін:	„Танцюрист“, комедія, 1 дія	0·30 "
20) Фр. Аляхнович:	„Пташка щастя“, 3 дії	0·40 "
21) Нікорович:	„Ніч новоженців“, 1 дія	0·20 "
22) О. Мірбо:	„Злодій“, 1 дія	0·30 "
23) А. П. Чехов:	„На битому шляху“, драма, 1 дія	0·40 "
24) М. Майво:	„Гордість“, сценічна карт. 1 дія	0·20 "
25) У. Балевичева:	„Невсі дома“, комедія 1 д.	0·30 "
26) Сатирично-гум. Монологи, частина II.		0·40 "
27) Тріст. Бернар:	„Одинокий вломник на селі“, комедія на 1 дію	0·20 "
28) Чебишева-Садовський:	„Ялинка“, різдвяна п'еса на 1 дію	0·20 "
29) Йос. Баффіко:	„Дві поради“, комедія, 1 дія.	0·40 "
30) Лев Лотоцький:	„Людські язички“, комедія.	0·40 "
31) „Жонатий Мefістофель“, фарс на 3 дії		0·80 "

ГОЛОВНІ СКЛАДИ:
Видань „РУСАЛКИ“

1) Для Європи: Гр. Гануляк, Львів, Куркова 10.

2) Для Америки: Ukrainian Bazaar, 2248 Grayling ave, Detroit Mich.

32) Я. Гордін:	„Сирітка Хася“, драма, 4 дії	0·80 „
33) К. Поліщук:	„Трівожні душі“ пса на 3 дії	1·20 „
34) В. Біблібін:	„Її недуга“, комедія 1 дія	0·40 „
35) Трістин Бенар:	„Примхи долі“, комедія на 1 дію	0·40 „
36) Л. Андреєв:	„Дні нашого життя“ пса на 4 дії в перекладі О. Бабія	1·20 „
37) В. Мартиневич:	„По коляді“, жарт на 1 дію	0·20 „
38) Гр. Марусин:	„Пан писар“, ком. на 3 дії	0·50 „
39) С. Калинець:	„Сватання в нецках“, жарт на 1 дію	0·30 „
40) С. Калинець:	„Знахорка Солоха“, сц. к., 1 дія	0·30 „
41) Вол. Мартиневич:	„Перелесник“ драма б. д.	0·80 „
42) Д. Гункевич:	„Жертви темноти“, драма з життя канадійських переселенців	0·80 „
43) В. Мартиневич:	„Весілля з поправками“, жарт на 2 дії	0·40 „
44) Галина Журба:	„Меланка“, 1 дія	0·20 „
45) М. Старицький:	„Як ковбаса та чарка“, комедія на 1 д.	0·40 „
46) Л. Яновська:	„На сіножаті“, комедія, 1 дія	0·40 „
47) О. Корженевський:	„Верховинці“, драма в дії	0·60 „
48) А. Коцебуе:	„Заклопот“, комедія, 5 дій	1·00 „
49) С. Чубатівна:	„Прогулка“, комедія, 1 дія	0·30 „
50.) В. Полянський:	„Дядько Тарас“, сц. карт. 1 дія	0·30 „
51.) А. Чехов:	„Ювілей“, комедія	1·20 „
52.) А. Франс:	„Чоловік, що одружився з німою“, комедія на 2 дії	1·20 „
53) Л. Андреєв:	„Прегарні Сабінянки“	1·20 „
54) Даніель Ріш:	„Відвідини“, комедія, 1 дія	1·20 „

Аматорські гуртки! Передплачуєте одинокий журнал театру і **„Театральне Мистецтво“** Перший річник (з додатками)

ціна 7·00 зол. Другий річник (з дод.) — Ціна 8·00 зол. Третій річник (з додатками) 10 зл. Кождай річник Т. М. без додатків — по 3 зол.

80

57-0027